

Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze
Katedra humanitních věd

VOLBY DO SENÁTU PČR – VOLEBNÍ KAMPAŇ A VÝSLEDKY
(volební obvod č. 20)

Election to the Senate - election campaign and results
(constituency number 20)

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jan Čopík

Vypracoval: Aleš Hanzl

Praha, červen 2007

© Aleš Hanzl

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Akademický rok 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Aleš Hanzl

obor Provoz a ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Volby do Senátu PČR - volební kampaň a výsledky (volební obvod č. 20)**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Závěr
5. Seznam literatury
6. Přílohy

CABADA, Ladislav – VODICKA, Karel: Politický systém České republiky. Historie a současnost. Praha, Portál 2003.
GEORGIEV, Jiří – KYSELA, Jan: Kapitoly z dějin stavovského a parlamentního zřízení. Praha, Eurolex Bohemia 2004.
KLÍMA, Michal: Volby a politické strany v moderních demokraciích. Praha, Radix 1998.
KREJČÍ, Oskar: Nová kniha o volbách. Praha, Professional Publishing 2006.
MALÍŘ, Jiří - MAREK, Pavel (eds.): Politické strany : vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 2. díl, Období 1938-2004. Brno, Doplněk, 2004.
PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Praha: Linde, 1999.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Petr Blažek**

Termín odevzdání bakalářské práce: červen 2007

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 27.11.2006

Prohlašuji tímto, že jsem bakalářskou práci na téma „Volby do Senátu PČR – volební kampaň a výsledky (volební obvod č.20)“ zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.

V Praze 28. června 2007

Aleš Hanzl

Děkuji tímto vedoucímu své bakalářské práce Ing. Janu Čopíkovi za rady a poznámky, které přispěly ke vzniku této bakalářské práce.

Aleš Hanzl

VOLBY DO SENÁTU PČR – VOLEBNÍ KAMPAŇ A VÝSLEDKY (volební obvod č. 20)

Election to the Senate - election campaign and results

(constituency number 20)

Souhrn

Bakalářská práce „*Volby do Senátu PČR – volební kampaň a výsledky (volební obvod č.20)*“ se věnuje historickým východiskům existence druhých komor Parlamentu, stručnému výkladu o postavení a činnosti vybraných zahraničních dvoukomorových parlamentů, historickým okolnostem vzniku a fungování druhých komor v naší moderní historii. Pokusí se čtenáře seznámit s vývojem bikamerálního parlamentního uspořádání na našem území. Dále se zaměří na konkrétní volební obvod v určitém časovém okamžiku, na volební kampaň a volební výsledky. Závěrečná část bakalářské práce je věnována zhodnocení užitečnosti a účelnosti Senátu ve struktuře Parlamentu České republiky.

Summary

This bachelor „*Election to the Senate - election campaign and results (constituency number 20)*“ deals with explaining the concept of bicameralism and the basis for the emergence of second chambers, defines the fundamental problems of the second chamber of parliament under our constitutional system, outlines the concept and functioning of parliamentary upper houses abroad. The next part of this work is interested in the explanation of the function and standing of the Senate in the Czech Republic. In the last part of my thesis is evaluated the position of the contemporary Senate with a delimitation of the fundamental problems which cause its weak position in the Czech Republic, that it is on the political margin and is regarded by society as useless.

Klíčová slova

Senát
Volby
Bikameralismus
Kandidát
Parlament
Ústava

Key words

Senate
Election
Bicameralism
Candidate
Parliament
Constitution

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Cíl práce a metodika.....	3
3. Bikameralismus – historická východiska existence druhých komor	4
3.1 Druhé komory – kritikové a obhájci	4
4. Rozšíření dvoukomorových parlamentů v zahraničí.....	5
4.1 Polsko.....	5
4.2 Rakousko.....	6
4.3 Spolková republika Německo	7
5. Bikameralismus v naší historii.....	9
5.1 Bikameralismus v období mezi lety 1848 – 1918.....	9
5.2 Bikameralismus mezi lety 1918 - 1939.....	10
5.2.1 Prvorepublikový bikameralismus.....	10
5.2.1.1 Zakotvení Senátu v Ústavní listině z roku 1920	10
5.2.1.2 Ústavní postavení Senátu	11
5.2.1.3 Zhodnocení pozice prvorepublikového Senátu.....	13
5.2.2 Druhá republika.....	14
5.3 Bikameralismus v období mezi lety 1945 – 1989	14
5.3.1 Období mezi lety 1945 – 1968	14
5.3.1.1 Ústava z roku 1960	16
5.3.2 Dvoukomorová struktura parlamentu mezi lety 1968 – 1989.....	16
5.3.2.1 Federální shromáždění	16
5.3.2.2 Zhodnocení postavení Federálního shromáždění.....	18
6. Bikameralismus v samostatné České republice	20
6.1 Úvahy o podobě Senátu při přípravě Ústavy	20
6.2 Prozatímní Senát	21
6.3 Senát podle Ústavy České republiky	21
6.3.1 Zřízení a ustavení Senátu	21
6.3.2 Postavení Senátu v soustavě státních orgánů.....	22
6.3.3 Mandát senátora	22
6.3.4 Zasedání Senátu	23
6.3.5 Zákonodárná a ústavodárná působnost Senátu	24
6.3.6 Senát a moc výkonná	25
6.3.7 Vnitřní organizace Senátu.....	26
6.3.8 Od přijetí Ústavy ČR do senátních voleb v roce 1996.....	27
7. Senátní volby.....	29
7.1 Volby do Senátu – právní úprava.....	29
7.2 Volby do Senátu Parlamentu České republiky v roce 2006.....	31
7.2.1 Situace před volbami.....	31
7.2.2 Celkové výsledky	32
7.2.3 Kandidáti a jejich úspěšnost.....	32
7.3 Volební obvod č. 20	33
7.3.1 Historie senátních voleb ve volebním obvodu č. 20	33
7.3.2 Senátní volby ve volebním obvodu č. 20 – rok 2006.....	35
7.3.2.1 Volební kandidáti a jejich volební kampaň.....	35
7.3.2.2 Zhodnocení výsledků 1. kola	39
7.3.2.3 Zhodnocení výsledků 2. kola	40

7.3.3	Srovnání výsledků senátních a komunálních voleb v roce 2006	40
7.3.4	Srovnání výsledků senátních voleb a voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006.....	40
8.	Zhodnocení postavení Senátu v ústavním systému ČR	41
8.1	Možnosti řešení neuspokojivé pozice Senátu	43
9.	Závěr	45
10.	Seznam použité literatury.....	46

1. Úvod

S dvoukomorovou strukturou parlamentů se setkáváme přibližně od 14. století. I přestože v různých podobách fungují sedm století, nelze konstatovat, že by jejich existence byla pokládána za samozřejmou. Historická zkušenost s fungováním dvoukomorového zákonodárného sboru v našich i zahraničních dějinách není příliš uspokojivá. Postavení druhé komory bývá často zpochybňováno laickou i odbornou veřejností.

V naší moderní historii se bikamerální parlamentní struktura objevuje od poloviny 19. století. K dvoukomorovému parlamentnímu uspořádání bylo sáhnuto i při vzniku samostatného Československa po 1. světové válce a následně při vzniku federace. Zkušenost s fungováním dvoukomorového zákonodárného sboru v dějinách československé státnosti nebyla příliš povzbudivá.

Navzdory poněkud rozpačitému postavení prvorepublikového Senátu a zanedbatelné politické úloze Federálního shromáždění, bylo potřetí v našich dějinách přistoupeno k bikamerální struktuře zákonodárného sboru.

Všechny výše nastíněné okolnosti mě vedly k výběru již zmíněného tématu pro zpracování své bakalářské práce.

Druhá část této práce se věnuje jejímu cíli a metodice.

Třetí část práce je zaměřena na objasnění pojmu „bikameralismus“ a stručně nastíněna historická východiska existence druhých komor.

Domnívám se, že pro pochopení fenoménu druhých komor je nezbytné alespoň stručně vymezit jejich pojetí a fungování v zahraničí. Z tohoto důvodu bude čtvrtá kapitola mé bakalářské práce věnována stručnému výkladu o postavení a činnosti vybraných zahraničních dvoukomorových parlamentů. Omezím se pouze na názorný příklad druhých komor několika evropských států.

Následovat bude rozsáhlá pátá část věnovaná historickým okolnostem vzniku a fungování druhých komor v naší moderní historii. Pokusí se čtenáře seznámit s vývojem bikamerálního parlamentního uspořádání na našem území. V této kapitole své bakalářské práce se podrobněji zaměřím na Senát zakotvený Ústavní listinou z roku 1920, především na diskuse kolem jeho podoby a následně na jeho faktickou politickou moc, kterou disponoval. Stručně zmíním okolnosti vedoucí k rozpuštění Národního shromáždění v roce 1939 a poválečnou situaci při obnově státu. Druhým styčným bodem této kapitoly bude podrobnější výklad postavení Sněmovny národů v rámci Federálního shromáždění, které bylo zřízeno ústavním zákonem č.143/1968 Sb., o československé federaci. Pojednání o Federálním shromáždění nás dovede až do období bezprostředně následujícího po pádu komunistického režimu, následnému přechodu k demokracii a rozpadu společného státu Čechů a Slováků.

Šestá část bude zahájena v období rozpadu společného státu, v době přípravy, projednání a následného schválení Ústavy České republiky, která byla poněkud narychlo přijata v polovině prosince 1992. Zmíním se o diskusích probíhajících nad zřízením dvoukomorové parlamentní struktury. Poukážu na nechuť spojenou s ustavením Prozatímního Senátu. Nejrozsáhlejší prostor však budu samozřejmě věnovat výkladu samotného ústavního textu týkajícího se Senátu a jeho skutečné úloze.

V sedmé části se zaměřím na konkrétní volební obvod v určitém časovém okamžiku, na volební kampaň, volební výsledky a jejich komparaci s výsledky komunálních voleb a voleb do Poslanecké sněmovny.

Osmou část bakalářské práce věnuji zhodnocení užitečnosti a účelnosti Senátu ve struktuře Parlamentu České republiky.

2. Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je analyzovat senátní volby v České republice na příkladu volebního obvodu č. 20 a pokusit se toto téma usadit do celkového kontextu parlamentního uspořádání.

Práce se dále pokusí přiblížit výsledky dlouhotrvající diskuse o podobě druhých komor v Evropě, zejména pak v České republice, která byla završena implementací vítězné senátní varianty. Důraz bude kladen zejména na podobu Senátu od roku 1996.

Součástí bakalářské práce bude porovnání historických výsledků senátních voleb v konkrétním volebním obvodu č.20 a komparace výsledků loňských senátních voleb s výsledky voleb komunálních a voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006.

V této souvislosti se práce bude věnovat volebním kampaním jednotlivých kandidátů, volební účasti a volebním výsledkům.

Výsledkem jednotlivých analýz bude mimo jiné i snaha o potvrzení hypotézy, zda osobnost vítězného kandidáta měla významný vliv na výsledek voleb.

Bakalářská práce si v neposlední řadě klade za cíl podat pokud možno věrohodnou výpověď o fungování Senátu, jeho významu a roli.

Práce je z metodického hlediska založena na studiu odborných textů a literatury, analýze příslušných zákonných norem, volebních programových dokumentů, použitých volebních systémů, komparaci volebních výsledků a souvisejících statistických dat. Ve značné míře bylo vycházeno z vlastní poznatkové báze s využitím zkušeností získaných z osobní účasti při volebních kampaních.

Práce je rozdělena do deseti kapitol. Těžiště práce spočívá v kapitolách páté, šesté a sedmé, které pojednávají o historických okolnostech vzniku a fungování druhých komor v naší moderní historii, čtenáře seznámí s vývojem bikamerálního parlamentního uspořádání na našem území. Pochopitelně se také věnuje výkladu samotného ústavního textu týkajícího se Senátu a jeho skutečné úloze. A v neposlední řadě senátním volbám v konkrétním volebním obvodu.

3. Bikameralismus – historická východiska existence druhých komor

Pojem bikameralismus, v českém překladu „dvoukomorovost“, vyjadřuje typ zákonodárného sboru strukturovaného do dvou komor. Obě komory se podílejí na výkonu funkcí parlamentu, jsou na sobě více či méně nezávislé a více či méně se od sebe odlišují.

Parlamentsy v době svého vzniku představovaly ve své podstatě poradní sbory panovníka, v nichž měly své zastoupení výhradně privilegované vrstvy obyvatelstva. Horní komory byly původně formovány jako zastupitelské sbory privilegovaných vrstev, tedy jako politická „brzda“ rychle se šířící demokracie. Jejich členská základna byla tvořena vysokými církevními hodnostáři, kteří reprezentovali moc duchovní a vrcholnými zástupci moci světské (přímými vazaly krále a jinými vlivnými jedinci). Postupem času s rostoucím významem a vlivem nižší šlechty a měšťanstva se do zastupitelských sborů začínají dostávat i členové neurozených vrstev společnosti. Původní „parlament“ se stává pouze částí parlamentu, jednou z komor, a to zprvu tou významnější. S větší demokratizací a liberalizací společnosti (s rostoucím postavením neurozeného stavu) její význam slábne a z původně „první komory“ se stává „komora druhá“, méně významná, která začíná plnit funkci pouhého „doplňku“ komory první.

19. století přináší nový rozměr pojetí druhých komor parlamentů. Začínají se objevovat federální komory zastupitelských sborů. V těchto sborech již nevystupují pouze zástupci významnějších vrstev obyvatelstva, ale i zástupci reprezentující jednotlivé oblasti či země.

V současné době bývají druhé komory často charakterizovány jako komory reprezentující jednotlivé státy, zájmová či územní společenství, tzn. komory, jejichž složení neodráží rozložení politických sil ve společnosti. Jsou často považovány za „pojistky“ demokratické a otevřené společnosti. Mají přispívat k efektivnímu výkonu moci, tento výkon kontrolovat a hájit práva a svobody nejrůznějších skupin.

3.1. Druhé komory – kritikové a obhájci

S bikamerální strukturou parlamentu se setkáváme přibližně od 14. století. I přestože v různých podobách fungují již sedm století, nelze konstatovat, že by jejich existence byla pokládána za samozřejmost. Často se setkáváme s kritikou a zpochybňováním potřeby druhých komor. Kritikové často poukazují na omezené pravomoci druhých komor, na to, že je jejich složení často identické s komorou první, na slabost druhých komor. Vedle toho je rovněž zdůrazňováno, že příliš silné pravomoci druhých komor bývají „brzdou“ rozhodovacích procesů.

Samozřejmě, že se vedle kritiků objevují i zastánci druhých komor. Ti zdůrazňují nutnost dvoukomorového složení parlamentu, neboť jedině tak je možné zabránit negativním dopadům působení zájmových skupin na tvorbu zákonů. Podle zastánců se v druhých komorách vytváří prostor pro znovu zvážení rozhodnutí odlišným týmem odborníků a mimo jiné je také namítána nezanedbatelná role druhé komory v ochraně práv a svobod různých menšin. Rovněž je poukazováno na to, že horní komora zabraňuje omylům, kterých se dopustí komora dolní. Vícekomorový systém podle nich přispívá k větší stabilitě společnosti.

4. Rozšíření dvoukomorových parlamentů v zahraničí

Na počátku 20. století byla zcela evidentní převaha dvoukomorových parlamentů. V současné době v české moderní literatuře nepanuje shoda v otázce četnosti obou forem parlamentu. Setkáváme se dvěma protikladnými tvrzeními. Pavlíček tvrdí, že: „Většina parlamentů má dvě komory“¹. Na straně druhé jiní autoři zastávají názor, že: „Parlamenty jsou zpravidla jednokomorové (unikamerální)“².

I přestože odborná veřejnost není v otázce rozšířenosti dvoukomorových parlamentů jednotná, je jasné, že bikamerální struktura zákonodárního sboru není ve světě žádnou vzácností.

Řada států Evropy včetně České republiky využívá bikamerální uspořádání svých parlamentů. Z „evropské pětadvacítky“ je ve dvanácti státech uplatňována dvoukomorová struktura zastupitelských sborů. Jedná se o Belgii, Českou republiku, Francii, Irskou republiku, Itálii, Nizozemsko, Polsko, Rakousko, Slovinsko, Spolkovou republiku Německo, Španělsko a Velkou Británii.

Samozřejmě, že i v celé řadě mimoevropských států existuje dvoukomorové parlamentní uspořádání. Mezi ty nejvýznamnější lze bezesporu uvést Spojené státy americké. Americký Senát můžeme označit za nejvýznamnější a nejnázornější příklad federativní komory. Vystupuje především jako reprezentant a obhájce zájmů amerických států (čímž se samozřejmě celá jeho působnost nevyčerpává). Mezi další světové mocnosti s dvoukomorovým parlamentem je možné zařadit Austrálii, Brazílii, Indii, Japonsko, Mexiko, Kanadu, Pákistán, atd.

V dalším výkladu zaměříme svoji pozornost pouze na státy s dvoukomorovým zákonodárným sborem ležící na evropském kontinentu, respektive pouze na státy s Českou republikou sousedící a pokusíme se v základních rysech vymezit jejich postavení.

4.1. *Polsko*

Za počátek polského Senátu bývá považován rok 1493. V tomto roce vzniká Sejm tvořený třemi stavy – králem, Senátem a Sněmovnou poslanců. Radomská konstituce z roku 1505, v zásadě platná až do roku 1791, stanovila jako podmínku přijetí zákona souhlas všech tří stavů. Senát a Sněmovna poslanců zasedaly odděleně, s výjimkou ukončení parlamentního zasedání, kdy obě shromáždění přijímala společně ústavní rezoluce.³ Vedle legislativních funkcí měli senátoři rovněž fungovat jako poradcí krále (především ve věcech války, zahraničních vztahů a královských sňatků, tato funkce se postupem času přeměnila na dohled nad jeho činností). Spolu s králem a určenou skupinou poslanců působili jako tzv. parlamentní soud pro těžké zločiny.

Ústava ze 3. května 1791 potvrdila existenci dvoukomorového parlamentu. Byl stanoven nový způsob výběru členů Senátu. Rok 1795 však přináší konec samostatného polského státu a spolu s ním i zánik Senátu. K jeho obnovení došlo až po obnovení

---

¹ Pavlíček, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. I. díl Obecná státověda, Praha, 1998, str. 244

² Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J.: Základy státovědy, 2. vydání, Brno, 1997, str. 197

³ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 259

polské samostatnosti v roce 1922 (krátce působil i ve Varšavském vévodství a následně v Polském království).

Ústava ze 17. března 1921 obnovila jeho existenci. Volební období Senátu bylo pětileté. Byl složen z 93 senátorů volených ve vojvodstvích a 18 senátorů volených na celostátní kandidátce. Hlavním úkolem polského Senátu bylo rovněž projednávání zákonů předložených Sejmem (poslaneckou sněmovnou). Senát spolu se Sejmem měl právo volit prezidenta apod.

K rozpuštění polského Národního shromáždění (Senátu a Sejmu) došlo 2. listopadu 1939. Stejně jako v Československu a v některých dalších zemích nebyl již Senát po 2. světové válce obnoven.

K opětovnému zřízení Senátu dochází až v roce 1989. Tehdy ještě vládnoucí komunistická moc připustila jeho vznik výměnou za převahu v komoře první.

Od roku 1992 (v tomto roce byla provedena ústavní revize) byl Senát volen podle většinového systému v jednokolové volbě s prostou většinou hlasů. Za každé vojvodství byli voleni dva senátoři (výjimkou byly Katovice a Varšava, kde byli voleni senátoři tři).

Senát se stejně jako v jiných zemích podílí na zákonodárném procesu, jeho úkolem je projednání Sejmem předložených návrhů zákonů, které má možnost schválit, změnit nebo zamítnout. K překonání senátního usnesení je zapotřebí absolutní většiny v Sejmu (jinak je usnesení považováno za přijaté celým parlamentem). Senát nemá možnost kontrolovat vládu. Podílí se na jmenování členů některých vysokých státních úřadů (např. Národní rada soudnictví, Nejvyšší účetní komora, apod.). Senát spolu se Sejmem posuzuje platnost volby prezidenta a přijímá jeho slib, atd.

Rozpuštění obou komor probíhá ve stejném termínu, stejně tak jsou obě komory současně ustavovány, z čehož plyne obdobné složení obou komor Národního shromáždění.

Ústava z 2. dubna 1997 v základních rysech zachovala postavení druhé komory stejné. Senát má nadále fungovat jako zástupce regionů. Jednotliví senátoři jsou nadáni právem účastnit se jednání územní samosprávy, dostali též možnost dávat podněty státním a samosprávným orgánům a žádat od nich vysvětlení apod. Počet senátorů zůstal na čísle 100 (pasivní volební právo je od 30 let). Počet vojvodství byl snížen na 16. Souhlasu obou komor je vyžadováno pro přijetí ústavních zákonů (u běžných zákonů je možné přehlasování Senátu, k němuž je zapotřebí nadpoloviční většiny při účasti alespoň poloviny celkového počtu poslanců). Obě komory přijímají slib prezidenta, prohlašují jej za trvale neschopného zastávat úřad a žalují jej pro porušení ústavy.

Na závěr výkladu o druhé komoře polského Národního shromáždění je nezbytné konstatovat, že má řadu společných rysů se Senátem naším. V obou případech je výsledkem kompromisu a rozhodně není jeho existence přijímána bez výhrad.⁴

4.2. Rakousko

Rakouská druhá komora, Spolková rada, vystupuje jako komora federativní s poměrně slabým postavením.

---

⁴ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 260 - 261

V období od jejího ustavení do jejího zániku v roce 1934, kdy měla být nahrazena Zemskou a stavovskou radou, která se však nikdy nesešla, bylo její postavení jako druhé komory velmi slabé. Byla volena zemskými sněmy, které ji považovaly za prostředek, kterým mohou působit na spolkové zákonodárství a spolkovou politiku. Její význam se ukázal teprve počátkem třicátých let, kdy ostře vystupovala proti nastupujícímu austrofašismu kancléře Dolfusse.

Po 2. světové válce sice došlo k jejímu obnovení, změny jejich pravomocí však nastaly až v průběhu 80. a 90. let 20. století. Úsilí o posílení ústavního postavení Spolkové rady bylo vedeno zejména myšlenkou o nastolení rovnováhy a obnovení dělby moci, která byla příliš koncentrována v rukou Národní rady.

Současné Spolkové shromáždění je tvořeno Národní radou a Spolkovou radou. Do jejich společných kompetencí patří podávání ústavní žaloby na prezidenta republiky, případně i možnost iniciovat referendum pro jeho odvolání z funkce.

Obě komory vykonávají zákonodárnou moc. Existuje však skupina zákonů, z jejichž projednávání je Spolková rada předem vyloučena (např. rozpočtové zákony, zákon o rozpuštění Národní rady a řada dalších). Samozřejmě, že existuje i soubor zákonů, kde je souhlas Spolkové rady nezbytný (typicky ústavní zákony či mezinárodní smlouvy upravující samostatnou působnost zemí). Ústavou je sice předepsána povinnost Národní rady k předložení jí schválených osnov zákonů Spolkové radě. Ovšem k přehlasování nesouhlasného stanoviska Spolkové rady postačuje prostá většina hlasů přítomných poslanců (pro usnášeníschopnost je nezbytná účast poloviny členů). Zákonodárnou iniciativou disponuje Spolková rada jako celek a jedna třetina jejich členů.

Co se týká vztahu Spolkové rady a výkonné moci je třeba říci, že spolu s Národní radou má možnost kontrolovat spolkovou vládu, vznášet dotazy jejím členům, žádat informace týkající se příslušného resortu, atd. Spolková rada však nevyslovuje spolkové vládě důvěru.

Jak již bylo výše uvedeno, podílí se Spolková rada na volbě prezidenta a jmenování části členů Ústavního soudního dvora. Zaujímá stanoviska ke všem záměrům v rámci Evropské unie, především k návrhům nařízení a směrnic Rady EU. Rovněž se vyjadřuje k zástupcům vysílaným do orgánů Evropské unie.

Spolková rada vystupovala a vystupuje jako instituce slabá, která ani není schopna využít všech pravomocí, které jí ústava nabízí. Postavení již tak slabého orgánu je dále snižováno řadou různých sjezdů konaných zástupci jednotlivých zemí (přestává fungovat jako jediný tlumočnick zemských zájmů). Proto, aby se pro Rakousko nestala orgánem zcela zbytečným je nezbytné, aby začala vystupovat jako orgán o poznání sebevědomější a aby začala důsledně využívat veškerých možností, které jsou jí ústavou nabízeny.⁵

4.3. Spolková republika Německo

Na posledním místě uvádíme Spolkovou republiku Německo. Německá Spolková rada není parlamentním orgánem, nýbrž stálým zastoupením zemských vlád. Někdy se můžeme setkat s názorem, že Spolková republika Německo disponuje pouze

---

⁵ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 272 - 273

jednokomorovým parlamentem, i když se spolu s ním podílí na zákonodárství Spolková rada.

Spolková rada je pro Německo tradičním orgánem, jehož historie sahá až do roku 1871, kdy říšská ústava zakotvila její existenci jako orgánu, prostřednictvím něhož byli bývalí zeměpáni účastni na rozhodování ve věcech Říše. Výmarská ústava potvrdila existenci orgánu vystupujícího jako reprezentant zástupců jednotlivých vlád. Označila jej jako Říšskou radu.

Navzdory tomu, že se po 2. světové válce objevuje celá řada předloh na zřízení dvoukomorového parlamentu, byla nakonec dána přednost tradiční Spolkové radě.

Spolková rada funguje jako obhájce zájmů zemí. Její členská základna je tvořena delegáty zemských vlád. Mandát členů Spolkové rady je imperativní, zástupci za jednotlivé země mají povinnost dodržovat při hlasování shodu. Disponuje právem zákonodárné iniciativy. Spolková rada je nadána oprávněním jednat o každém návrhu, který byl přijat Spolkovým sněmem. Základní zákon (stejně jako ústavy jiných zemí) rozlišuje několik skupin zákonů.

První skupina představuje návrhy, k jejichž přijetí je nezbytný souhlas Spolkové rady (sem se řadí ústavní zákony, některé finanční zákony, zákony z oblasti životního prostředí, atd.).

Další skupina je tvořena zákony, k nimž mohou být Spolkovou radou vznášeny námitky (těch však Spolkovou radou není příliš hojně využíváno). V tomto případě je nezbytné, aby se do tří týdnů usnesla na zřízení dohodovacího výboru za účelem společné porady o návrhu. Při neúspěchu dohodovacího procesu má sama Rada povinnost předložit bližší specifikované námitky vůči návrhu zákona.

Významnou pravomocí je Spolková rada vybavena pro případ nouzového stavu. Tehdy jí přísluší možnost přijímat zákony na návrh spolkové vlády, a to i bez účasti Spolkového sněmu.

Spolková rada má běžné kontrolní pravomoci vůči spolkové vládě (právo žádat informace, citační právo, atd.). Disponuje rovněž některými pravomocemi v rámci německo-unijních vztahů. Má právo zaujímat stanoviska k předlohám nařízení a směrnic Rady EU, právo žádat informace apod.

Jak již bylo uvedeno na počátku výkladu o německé Spolkové radě, nevystupuje ta sice jako parlamentní orgán, ale oproti „řádným“ druhým komorám disponuje řadou pravomocí, kterými tyto druhé komory vybaveny zdaleka nejsou (viz. pravomoci jednotlivých druhých komor vymezené v rámci jednotlivých podkapitol).⁶

---

⁶ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 297 - 298

5. Bikameralismus v naší historii

Historický výklad druhých komor parlamentů v naší historii zahajujeme v roce 1848, který byl rokem zrodu parlamentarismu v Rakousku (výrazem parlamentarismus zde označují samu existenci parlamentu, nikoli parlamentní formu vlády).

5.1. Bikameralismus v období mezi lety 1848 – 1918

Jelikož naše země byly součástí různých státních celků, je nezbytné výklad o druhých komorách zahájit již v 1. polovině 19. století, kdy byla naše země součástí Rakouska.

Poprvé s dvoukomorovou parlamentní strukturou přichází tzv. Pillersdorfova ústava z května roku 1848. Ta předpokládala vznik parlamentu složeného z Komory poslanců a Senátu. Volby do Senátu se však neuskutečnily a Komora poslanců, která byla zvolena v tajných, rovných volbách, se přeměnila v jednokomorový Říšský sněm, jehož primárním úkolem byla příprava ústavy nové.

Stadionova ústava (označovaná též jako Oktrojovaná ústava) z března 1849, k jejímuž zrušení došlo dříve, než nabyla účinnosti, opět zakotvovala dvoukomorovou parlamentní strukturu. Zřízeny měly být Horní a Dolní sněmovna. Ústava předpokládala, že Horní sněmovna, někdy označovaná jako komora zemí, bude volena zemskými sněmy a členové Dolní sněmovny budou voleni přímo.

Rok 1851 však ukončil veškeré snahy o ustavení takto navrženého zákonodárného sboru, neboť na základě silvestrovských patentů byl v Rakousku obnoven absolutismus (nadále měly působit pouze zemské sněmy).

Schmerlingova ústava z února 1861, která Říšskou radu ustavenou původně jako poradní orgán panovníka, jejíž rady byly v roce 1860 rozšířeny o prince císařského domu, preláty, vysoké úředníky a 38 delegátů zemských sněmů, rozdělila na dvě sněmovny, a to Poslaneckou sněmovnu a Panskou sněmovnu.

Panská sněmovna byla složena z členů dědičných – tzn. plnoletých princů císařského domu, plnoletých hlav některých šlechtických rodů a držitelů rozsáhlých velkostatků, jimž císař propůjčil dědičné členství v Panské sněmovně, členů jmenovaných – občané, kteří byli doživotně jmenováni za své zásluhy o stát, církev, vědu nebo umění a virilních - arcibiskupové a biskupové s knížecí hodností.⁷

Členové Poslanecké sněmovny byli voleni zemskými sněmy, rozdělenými podle kurií.

Prosincová ústava z roku 1867 na složení a kompetencích obou komor prakticky nic nezměnila. V průběhu její účinnosti byly navrhovány změny ve složení Panské sněmovny, které měly pomoci zajistit lepší spolupráci jednotlivých národů na parlamentní půdě. Navrhováno bylo vytvoření Senátu složeného z jedné třetiny ze zástupců národních rad, z jedné třetiny ze zástupců územních jednotek a z jedné třetiny ze jmenovaných členů. Další návrh volal po vzniku Spolkové rady složené ze zástupců národních a teritoriálních vlád, která měla sloužit jako poradní orgán mezi centrem a zeměmi. Žádný z uvedených návrhů však nebyl realizován a fakticky jedinou změnou,

---

⁷ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání, Praha, 2004, str. 356 – 357

k níž došlo, bylo stanovení počtu jmenovaných členů Panské sněmovny zákonem z roku 1907 na 150 až 170.

5.2. Bikameralismus mezi lety 1918 - 1939

5.2.1. Prvorepublikový bikameralismus

Dne 28. října 1918 byl vyhlášen vznik samostatného československého státu, k čemuž došlo zákonem, který byl později publikován pod číslem 11/1918 Sb. z. a n. Můžeme konstatovat, že státní uspořádání bylo alespoň zpočátku výsledkem spíše revolučního dění, než důkladně promyšlených úvah.

Zákon o zřízení samostatného státu československého (z. č. 11/1918 Sb. z. a n.) svěřil výkon státní moci do rukou Národního výboru, který měl vystupovat jako orgán jednomyslné vůle národa.

V následujících čtrnácti dnech po vzniku samostatného Československa byl připraven zákon, který byl Národním výborem přijat na jeho posledním plenárním zasedání konaném dne 13. listopadu 1918 a který vytvořil prozatímní ústavní základ nově vzniklého státu. Jednalo se o zákon č. 37/1918 Sb. z. a n., o prozatímní ústavě.

Rozšířením Národního výboru z původních 38 na 254 členů delegováním poslanců politickými stranami podle klíče respektujícího výsledek voleb do Říšské rady z roku 1911 vzniklo Revoluční Národní shromáždění, působící na základě prozatímní ústavy a jejích doplňků.⁸

Revoluční Národní shromáždění bylo orgánem jednokomorovým, jehož hlavním úkolem byla příprava a následné přijetí ústavy nové.

5.2.1.1. Zakotvení Senátu v Ústavní listině z roku 1920

Přípravy nové ústavy samostatného Československého státu se na podzim roku 1919 ujal osmnáctičlenný ústavní výbor Revolučního Národního shromáždění v čele se sociálním demokratem Alfrédem Meissnerem.

Nejspornější otázkou při přípravě ústavy byla struktura nového zákonodárského sboru. Řada politických stran stejně jako vláda požadovaly vznik dvoukomorového parlamentu, naproti tomu strana sociálně demokratická spolu s katolickou stranou lidovou byly důrazně proti takovému záměru.

Hlasy volající proti vzniku dvoukomorového parlamentu namítaly zbytečnost druhé komory, zdůrazňovaly nedělitelnost moci, kterou je lid nadán a připomínaly zkušenost s činností Panské sněmovny z doby Rakousko – Uherska, která byla spíše „brzdou“ pokroku.

Vedle početné skupiny odpůrců dvoukomorového parlamentu stála stejně početná řada zastánců bikamerálního uspořádání nového parlamentu. Ti argumentovali nutností následovat zahraniční vzory, neboť téměř všechny soudobé civilizované státy dvoukomorový zákonodárský sbor měly. Rovněž byla zdůrazňována potřeba existence instituce fungující jako „pojistka“ proti omylům dolní komory a nutnost zabránit koncentraci moci v jednokomorovém zákonodárském sboru.

---

⁸ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání, Praha, 2004, str. 361 – 362

Vášnivě diskuse provázely jak přípravu nové ústavy, tak projednání návrhu zákona o složení a pravomoci Senátu.

Práce na Ústavní listině trvaly do konce února 1920. Konečná podoba nové ústavy byla Revolučním Národním shromážděním přijata 29. února 1920. To, že se Senát v ústavním textu nakonec objevil, bylo dílem poměrně rozsáhlého kompromisu, což se ukázalo jako hlavní příčina jeho pozdější neúčelnosti.

Ústava z roku 1920 svěřila zákonodárnou moc do rukou dvoukomorového zákonodárského sboru označovaného jako Národní shromáždění, které bylo tvořeno Poslaneckou sněmovnou a Senátem.

Poslanecká sněmovna čítala 300 členů, Senát 150. Pasivní volební právo do Poslanecké sněmovny bylo od 30 let a uchazeči o senátorské křeslo muselo být minimálně 45 let. Rozdíl byl rovněž v aktivním volebním právu. Od začátku panovala shoda v tom, že volit do Poslanecké sněmovny bude možné od 21 let. V případě Senátu však původně byla navrhována hranice aktivního volebního práva vyšší, stanovená na 30 let, ale tento záměr neprošel a minimální věk pro možnost aktivně se účastnit voleb byl stanoven na 26 let. Od vyšší věkové hranice navrhovatelé očekávali větší odlišení obou komor parlamentu.

Obě komory byly voleny ve všeobecných, tajných, přímých, rovných volbách podle systému poměrného zastoupení. Původní předpoklad byl takový, že volební období Senátu bude osmileté, přičemž k obměně mělo docházet vždy po čtyřech letech, kdy měla být pravidelně nahrazována polovina senátorů. V důsledku obav z příliš častých voleb, však bylo od tohoto záměru upuštěno. Volební období Poslanecké sněmovny bylo stanoveno na 6 let a u Senátu, jak již bylo výše uvedeno, na 8 let. V praxi však docházelo k tomu, že obě komory byly rozpouštěny zároveň. Skutečnost, že byl do obou sněmoven používán stejný volební systém a že volby byly, oproti původnímu záměru, konány ve stejném termínu, vedla k tomu, že rozložení politických sil v obou komorách bylo fakticky totožné, což vylučovalo možnost působení Senátu jako pojistky před „přehmaty“ Poslanecké sněmovny.⁹

5.2.1.2. Ústavní postavení Senátu

Základní linie pro jednání obou komor parlamentu byla zakotvena přímo v Ústavní listině. Podrobnější úprava však byla ponechána jednacím řádům sněmoven a Stálého výboru Národního shromáždění.

Obě komory Národního shromáždění nezasedaly permanentně, ale scházely se na dvou řádných zasedáních v roce. Jarní zasedání muselo být zahájeno nejpozději v březnu a podzimní muselo být svoláno do října příslušného roku. Vedle řádných zasedání mohla být konána i zasedání mimořádná. Ústava s nimi počítala ve dvou případech. V prvním případě bylo nezbytné, aby prezident svolal zasedání v případě, že o to požádala nadpoloviční většina poslanců či senátorů. V druhém případě muselo být mimořádné zasedání svoláno, pokud o to požádaly alespoň dvě pětiny poslanců či senátorů a pokud od posledního zasedání uplynuly alespoň čtyři měsíce.

Jelikož komory nezasedaly permanentně, byl zřízen Stálý výbor Národního shromáždění, jehož úkolem bylo řešení neodkladných záležitostí v době mezi zasedáními komor (či v dalších případech, kdy některá sněmovna neexistovala). Jeho

---

⁹ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 367 - 370

opatření měla pouze prozatímní platnost zákona a pokud nebyla do dvou měsíců od sejití sněmoven schválena, pozbyla účinnosti.

Podmínkou usnášeníschopnosti byla přítomnost jedné třetiny členů příslušné komory, přičemž přijetí usnesení vyžadovalo souhlas nadpoloviční většiny z nich.

Ústavodárná působnost Senátu byla Ústavní listinou zmíněna poněkud stroze. Ústavodárný proces mohl být zahájen kteroukoliv z komor. K přijetí ústavního zákona bylo zapotřebí usnesení obou sněmoven. § 33 rovněž zakotvil podmínku třípětinové většiny členů každé sněmovny pro změnu Ústavní listiny a jejích částí.

Zákonodárné proceduře bylo v ústavním textu věnováno o mnoho více prostoru než proceduře ústavodárné, ale přesto byla řada otázek řešena prováděcími předpisy.

Zákonodárná iniciativa byla § 41 Ústavní listiny svěřena vládě a oběma sněmovnám. Návrhy zákonů mohly být předloženy Poslanecké sněmovně i Senátu. Výjimkou byl rozpočtový a branný zákon, který musel být předložen vládou, a to výlučně Poslanecké sněmovně.

Každý návrh zákona byl nejdříve projednán příslušným výborem dané komory (vládní návrhy byly přikázány přímo odborným výborům, návrhy iniciativní nejdříve výboru iniciativnímu, který měl přezkoumat formální a věcnou způsobilost návrhu k dalšímu projednání).¹⁰

§ 43 stanovil, že: „Senát je povinen usnést se o návrhu zákona, přijatém poslaneckou sněmovnou, do šesti neděl, o návrhu zákona rozpočtového a branného do jednoho měsíce. Sněmovna poslanecká povinna jest usnésti se o návrhu zákona, přijatém senátem, do tří měsíců“.¹¹

Stejně jako nyní, byla Poslanecké sněmovně dána možnost přehlasovat zamítavé stanovisko Senátu k návrhu zákona. V takovém případě bylo pro přijetí (Senátem zamítnuté osnovy zákona) nezbytné, aby pro návrh zákona zvedla ruku nadpoloviční většina všech členů Poslanecké sněmovny. Pokud však byla osnova zákona v Senátě zamítnuta tříčtvrtinovou většinou, bylo pro jeho přijetí nezbytné, aby jej Poslanecká sněmovna přijala třípětinovou většinou všech poslanců.

Návrh schválený Senátem byl následně postoupen Poslanecké sněmovně. Pokud jej poslanci zamítli, byla osnova zákona vrácena zpět do Senátu. Tomu Ústavní listina dávala možnost o svém původním stanovisku opětovně hlasovat a pokud byl schválen (při tomto druhém hlasování) nadpoloviční většinou všech senátorů, vracel se návrh zpět Poslanecké sněmovně. Ta o znovu předloženém návrhu hlasovala. V případě nesouhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců byl návrh definitivně „smeten ze stolu“. Pokud jej přijala, stával se návrh zákonem.

Prezident republiky byl, stejně jako nyní, nadán právem veta. Pokud tohoto práva hlava státu využila, což jak vyplývá z výročních publikací Národního shromáždění Republiky československé příliš často nedělala, byl zákon vrácen oběma komorám. § 48 pak připustil, že: „Setrvají-li obě sněmovny při hlasování podle jmen na vráceném zákonu nadpoloviční většinou všech svých členů, zákon budiž vyhlášen. Nebylo-li dosaženo takové souhlasné většiny v obou sněmovnách, zákon budiž

---

¹⁰ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání, Praha, 2004, str. 375

¹¹ Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

vyhlášen, když se na něm při opětovném hlasování podle jmen usnesla sněmovna poslanecká většinou tří pětín všech členů“.¹²

Vedle ústavodárné a zákonodárné působnosti byl Senát nadán ještě některými dalšími oprávněními, které je nezbytné na tomto místě zmínit.

Senát se podílel na volbě prezidenta republiky.

Ústavou byla Senátu udělena pravomoc na základě obžaloby Poslanecké sněmovny soudit prezidenta republiky pro velezradu a předsedu či členy vlády, poruší-li úmyslně či z hrubé nedbalosti v oboru své úřední působnosti ústavní nebo jiné zákony.

Senát disponoval běžnými kontrolními pravomocemi vůči vládě. Měl možnost interpelovat předsedu a členy vlády, individuální právo klást dotazy, citační právo. Vláda měla možnost (v případě senátního usnesení k nim mohla být i donucena) v Senátu činit politická prohlášení. Vyslovení důvěry vládě se však Senát neúčastnil, ta byla vyslovována pouze Poslaneckou sněmovnou.

Vedle výše uvedených pravomocí měl Senát samozřejmě možnost zřizovat vlastní orgány, volit své funkcionáře, upravovat své vlastní poměry, atd.

5.2.1.3. Zhodnocení pozice prvorepublikového Senátu

Závěrem je třeba uvést, že původní představu, se kterou byla Ústavní listina z roku 1920 připravována, se nepodařilo naplnit. V rámci přípravy Ústavní listiny byl zavržen Senát jako politický korektiv Poslanecké sněmovny, který měl fungovat jako sbor expertů nezávislých na stranické disciplíně, čímž měla být realizována jeho svébytná úloha druhé komory.

Již od začátku probíhaly volby do obou komor současně, stejně tak byly sněmovny společně rozpouštěny. Do obou komor se volilo podle systému poměrného zastoupení, což bylo příčinou toho, že rozložení politických sil v Poslanecké sněmovně a Senátu bylo fakticky shodné. Parlament se ve své podstatě choval jako jednokomorový. Chyběl jakýkoli „boj“ mezi komorami.

To se nakonec ukázalo být pro Senát osudné. Přes nikoliv bezvýznamné ústavní postavení byla instituce rozložena zevnitř, její politická vůle odumřela. Instituce jsou tvořeny lidmi – v tomto případě to byli lidé volení ve stejnou chvíli, stejným volebním systémem na přísně vázaných stranických kandidátkách pouze nepatrně odlišnou skupinou voličů, podřízeni stranické disciplíně utužované poslaneckými reversy a podporované judikaturou volebního soudu.¹³

Z agenturní zprávy České tiskové kanceláře z 9. října 1992 je patrné, že úloha prvorepublikového Senátu při tvorbě státní politiky byla jen velmi zanedbatelná: „ Pouze ve dvou vážných epizodách byli senátoři pojistkou proti „nepředloženostem“ poslanců. Poprvé v roce 1920, kdy Sněmovna schválila velký schodek ve státním rozpočtu, aby mohla zvýšit platy státním zaměstnancům. Úřednická vláda Jana Černého pohrozila demisí. Stabilitu nového státu zachránili senátoři, kteří deficitní rozpočet odmítli a poslanci tak dostali možnost hlasovat ještě jednou a jinak. O šest let později

---

¹² § 48 zákona č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

¹³ Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000, str. 87

vyřešili senátoři parlamentní krizi, když se rozpadla koalice a právě v Senátu se dohodla nová koalice občanských stran s německou pravicí a slovenskými klerikály¹⁴.

Jak již bylo výše uvedeno, představu o Senátu jako svébytné ústavní instituci tvořené všeobecně uznávanými odborníky, kteří by byli oproštěni od stranické morálky, se nepodařilo realizovat.

Příčin proč prvorepublikový Senát skončil na „politickém dně“ bylo několik. Předně nešťastně zvolený volební systém pro obě komory stejný, víceméně totožné termíny konání voleb. Přehliživý postoj vlády při předkládání návrhu zákonů, kdy poměr vládních návrhů zákonů podaných Poslanecké sněmovně a Senátu byl asi 2 : 1 (na přibližně tisíc vládních návrhů podaných Poslanecké sněmovně připadalo asi pět set návrhů podaných Senátu¹⁵). Velmi nízká společenská prestiž Senátu, kdy o účelnosti této ústavní instituce bylo za První republiky přesvědčeno, stejně jako nyní, jen velmi málo občanů tehdejšího Československa. Stejně tak se kandidáti na posty šéfů vysokých státních úřadů rekrutovali ve většině z řad členů Poslanecké sněmovny (např. členové vlády byli vybíráni pouze z řad poslanců) nikoli z členů Senátu.

Existence Senátu za První republiky se ukázala jako zbytečná, což bylo hlavním důvodem, proč se po 2. světové válce na Senát „zapomnělo“.

5.2.2. Druhá republika

Po celé období První republiky fungovalo rozdělení státní moci tak, jak jej nastavila Ústavní listina z roku 1920 bez zásadnějších změn.

Ke zlomu však došlo 29. září 1938, kdy Hitler, Mussolini, Chamberlain a Daladier podepsali v Mnichově dohodu o odstoupení pohraničí českých zemí Německu. 30. září Československo přijalo mnichovský diktát - ztratilo suverenitu a následně došlo k faktické likvidaci demokratického režimu. Následné zásahy do ústavního zřízení, ke kterým postupně docházelo, znamenaly závažné změny v organizaci státní moci.

Národní shromáždění naposledy zasedalo v prosinci roku 1938.

16. března 1939 vydala okupační moc Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava, který podepsal říšský kancléř Adolf Hitler. Činnost dosavadních ústavních orgánů byla ukončena a nahrazena soustavou orgánů říšských (ty měly neomezenou možnost rozhodování v protektorátních záležitostech) a protektorátních.

21. března 1939 byly protektorátním prezidentem Emilem Háchou obě komory Národního shromáždění rozpuštěny.

5.3. Bikameralismus v období mezi lety 1945 – 1989

5.3.1. Období mezi lety 1945 – 1968

Navzdory tomu, že Ústavní listina z roku 1920 zůstala v platnosti až do vydání květnové ústavy v roce 1948, k obnově dvoukomorového parlamentu, stejně jako některých dalších vrcholných státních institucí, po 2. světové válce již nedošlo.

---

¹⁴ Z historie prvorepublikového Senátu, agenturní zpráva ČTK z 9. října 1992

¹⁵ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání, Praha, 2004, str. 389

Prvorepublikový Senát 17. prosince 1938 klidně ukončil svou 129. schůzi.....a již nikdy se nesešel.¹⁶

22. srpna 1945 byl prezidentem republiky přijat ústavní dekret č.18/1945 Úř. věst. čs., o národních výborech a Prozatímním národním shromáždění, podle kterého bylo nepřímou volbou ustaveno jednokomorové Prozatímní národní shromáždění. Prostřednictvím delegátů bylo zvoleno 200 poslanců za české země a zbylých 100 poslaneckých křesel bylo ponecháno zástupcům Slovenska. Ustavující schůze nově zvoleného Prozatímního národního shromáždění se konala 28. října 1945.

Hlavním úkolem Prozatímního národního shromáždění bylo potvrdit prezidenta republiky, schválit jeho dekrety, přijímat nové zákony a schválit rozpočet na rok 1946.¹⁷ Prozatímní národní shromáždění bylo všemi přijímáno jako provizorní řešení do doby, než proběhnou volby.

Prozatímní národní shromáždění přijalo na jaře 1946 dva ústavní zákony, a to ústavní zákon č. 65/1946 Sb., o Ústavodárném národním shromáždění a ústavní zákon č. 67/1946 Sb., o volbách do Ústavodárného národního shromáždění, na základě nichž proběhly v květnu 1946 volby do Ústavodárného národního shromáždění. I Ústavodárné národní shromáždění, které z těchto voleb vzešlo zůstalo jednokomorové, stejně jako Prozatímní národní shromáždění.

Při diskusích probíhajících v rámci přípravy nové ústavy nebyla myšlenka zřízení druhé komory parlamentu vážněji prosazována žádnou z politických stran, ba ani odborníky, i přestože existence dvou státních národů, Čechů a Slováků, po ustavení dvoukomorové struktury zákonodárného sboru přímo volají.

Hlavním důvodem pro odmítavý postoj k myšlence na opětovné zřízení Senátu jako druhé komory parlamentu byla bezesporu zkušenost s fungováním, resp. zbytečností Senátu prvorepublikového.

Samozřejmě, že se při přípravě nové ústavy našly i hlasy volající po obnovení dvoukomorové soustavy, ale musím konstatovat, že tyto byly spíše výjimečné. Jedním ze zastánců obnovení Senátu byl i blízký spolupracovník Eduarda Beneše, Eduard Tábořský, který připouštěl „státní radu jako poradní sbor odborníků.“¹⁸

I přesto však bylo od dvoukomorového parlamentního uspořádání v nově připravované ústavě upuštěno.

V květnu 1948 byla Ústavodárným národním shromážděním přijata ústava nová označovaná jako Ústava 9. května. Do této ústavy byly promítnuty některé ze zásad, ze kterých vycházela ústava z roku 1920, doplněny o principy socialistické demokracie.¹⁹

Vedle jednokomorového parlamentu složeného z 300 poslanců, Ústava rovněž předpokládala existenci specifických slovenských orgánů, a to Slovenské národní rady

---

¹⁶ Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000, str. 91

¹⁷ Pehr, M.: Senát a třetí republika – čili k úvahám o jeho možné poválečné podobě, in: Příloha časopisu Senát č. 4/2002

¹⁸ Peška, P.: Bilance mýtus ústavy z roku 1920 v konstitučním myšlení, in: Státnost česká a československá tradice kontinuita, AUC Iuridica č. 1 – 2/1999, str. 54

¹⁹ Zimek, J.: Ústavní vývoj českého státu, Brno, 1996, str. 29

a Sboru pověřenců. Tyto instituce měly být výrazem toho, že Československo bylo „jednotným státem dvou rovnoprávných bratrských národů Čechů a Slováků“.²⁰

5.3.1.1. Ústava z roku 1960

Rovněž Ústava Československé socialistické republiky z roku 1960 (ústavní zákon č. 100/1960 Sb.) žádné zásadní změny do organizace zákonodárné moci nepřinesla. Bylo zachováno jednokomorové Národní shromáždění, čítající 300 poslanců.

Pravomoci slovenských orgánů byly poněkud okleštěny. K obnovení Sboru pověřenců již nedošlo a působnost Slovenské národní rady byla velmi omezena. Bylo jí umožněno usnášet se na zákonech pouze tam, kde dostala zmocnění od Národního shromáždění, a to jen ve věcech národní a regionální povahy za předpokladu, že bude zajištěn jejich soulad s celostátním zákonodárstvím.

Ústava z roku 1960 zůstala formálně v platnosti až do zániku Československa 31. prosince 1992. Její text však byl v následujících letech měněn. Nejrozsáhlejší změna ústavního textu (v období totalitního režimu) byla bezesporu provedena ústavním zákonem č.143/1968 Sb., o československé federaci.²¹

5.3.2. Dvoukomorová struktura parlamentu mezi lety 1968 – 1989

5.3.2.1. Federální shromáždění

Návrat k bikameralismu přinesl až rok 1968. Ústavním zákonem č. 143/1968 Sb., o československé federaci, byla Československá socialistická republika „přetvořena“ ve federaci. Jak již bylo výše uvedeno, přinesl tento ústavní zákon poměrně významný zásah do státoprávního uspořádání Československé socialistické republiky.

Jestliže federalizace měla vést k naplnění zásady rovnoprávnosti obou státních národů, lze za garanci národní rovnoprávnosti pokládat zejména dvoukomorovou strukturu Federálního shromáždění.²²

Zákonem o federaci bylo zřízeno dvoukomorové Federální shromáždění. Federální shromáždění vystupovalo jako vrcholný orgán státní moci. Bylo tvořeno dvěma rovnoprávnými komorami – Sněmovnou lidu čítající 200 poslanců a Sněmovnou národů o 150 poslaneckých křeslech.

Ke zformování původního Federálního shromáždění došlo následovně: v první fázi byla vytvořena Česká národní rada, která byla zvolena Národním shromážděním z řad jeho českých poslanců a z dalších předních představitelů veřejného života českého národa; následně došlo k transformaci Národního shromáždění ve Sněmovnu lidu. Sněmovna národů byla zvolena národními radami z řad jejich poslanců, kteří ale nebyli

---

²⁰ Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000, str. 94

²¹ Souček, J.: Senát ve vývoji českého a československého parlamentarismu. Diplomová práce, PrF UK, 1997, str. 60

²² Jičínský, Z.: Československý parlament v polistopadovém vývoji, Praha, 1993, str. 25

současně členy Národního shromáždění, neboť byl dán výslovný zákaz členství v obou komorách zároveň.

Následně byli poslanci Federálního shromáždění voleni v přímých volbách. Pro obě komory bylo předpokládáno čtyřleté volební období, to však bylo ústavním zákonem č.43/1971 Sb. prodlouženo na pět let.

Druhou komorou Federálního shromáždění byla Sněmovna národů, která vystupovala především jako reprezentant subjektu federace.

Jak již bylo v předcházejícím textu uvedeno, bylo Federální shromáždění nejvyšším orgánem státní moci. Mělo široké pravomoci v oblasti vnitřní i zahraniční politiky. Fungovalo jako federální zákonodárný sbor (přijímalo ústavní a běžné zákony spadající do federálních kompetencí), volilo prezidenta republiky, schvalovalo státní rozpočet atd. Obě sněmovny vyslovovaly důvěru vládě. Federální shromáždění mělo možnost zrušit nařízení či usnesení vlády, stejně tak předpisy ústředních orgánů státní správy, pokud byly v rozporu s ústavním textem či federálními zákony.

Schůze obou sněmoven se měly konat odděleně. Společná schůze směla být konána pouze při příležitosti volby prezidenta republiky, předsednictva Federálního shromáždění, o programovém prohlášení vlády a v ostatních případech, kdy se na tom komory usnesly (tato možnost byla velice hojně využívána, společné schůze obou komor se staly pravidlem).

Obě komory měly rovnocenné postavení. K přijetí rozhodnutí byl nezbytný souhlas obou komor. V případě běžných zákonů byl pro jejich přijetí nezbytný souhlas většiny přítomných poslanců, přičemž každá z komor byla usnášeníschopná při účasti nadpoloviční většiny svých členů. V taxativně vypočtených případech v čl. 42 ústavního zákona o československé federaci hlasovaly česká a slovenská část Sněmovny národů odděleně. Jednalo se o případy, ve kterých byl dán zákaz majorizace (přehlasování slovenských zástupců). Šlo například o zákon o státním občanství, daňové, měnové a cenové zákony, státní rozpočty apod.

Ústavní zákony bylo nezbytné přijmout třípětinovou většinou v obou komorách a obou kuriích. Vedle ústavních zákonů bylo stejného počtu hlasů zapotřebí pro vypovězení války, volbu prezidenta republiky a později rovněž pro vyhlášení referenda.

Právo zákonodárné iniciativy měli poslanci Federálního shromáždění, prezident Československé socialistické republiky, federální vláda, obě národní rady a výbory obou komor. Nejčastějším subjektem zákonodárné iniciativy byla federální vláda. Před rokem 1989 byla iniciativa poslanců zcela výjimečná, později se stala pravidlem.²³

Návrh zákona bylo možné podat kterékoliv z komor. Před projednáním osnovy zákona bylo zapotřebí projednat jeho zásady, čímž byly myšleny teze doplněné o ekonomickou a politickou analýzu. Následovalo projednání návrhu zákona ve výborech a poté v plénu (jak již bylo uvedeno, bylo konání společných schůzí obou sněmoven zavedenou praxí, většina zákonů byla tudíž projednána na společných schůzích).

Návrh zákona schválený jednou z komor byl postoupen komoře druhé, pokud o předloženém návrhu nerozhodla do tří měsíců, platila fikce souhlasu druhé z komor.

Pokud návrh zákona nebyl komorami přijat ve stejném znění, byla jim dána možnost (nikoli povinnost) uspořádat dohodovací řízení. Zpravidla bylo vysíláno po

---

²³ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání, Praha, 2004, str. 403

deseti poslancích za obě komory, přičemž delegace ze Sněmovny národů musela navíc vyjadřovat paritu obou národních kurií.

Vrcholným orgánem Federálního shromáždění bylo jeho předsednictvo. Po dvaceti zástupcích do něj vysílala každá z komor (Sněmovna národů opět volila po deseti zástupcích za českou kurii a po deseti za slovenskou). Předsednictvo Federálního shromáždění působilo v době, kdy Federální shromáždění nezasedalo, to znamená po většinu roku. V tomto období fakticky předsednictvo přejímalo jeho pravomoci. V záležitostech, které nesnesly odkladu, přijímalo zákonná opatření, která musela být následně Federálním shromážděním schválena na jeho nejbližším zasedání, jinak pozbyla platnosti. Je samozřejmé, že předsednictvo nemohlo rozhodovat o všech otázkách. Typicky šlo o změnu ústavního textu a ústavních zákonů, dále mu nepříslušelo volit prezidenta republiky, schvalovat rozpočet, vypovědět válku či vyslovit nedůvěru vládě nebo jejímu členovi.

Vedle předsednictva celého Federálního shromáždění volila každá z komor předsednictvo a výbory své vlastní.

5.3.2.2. Zhodnocení postavení Federálního shromáždění

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci prolomil přesvědčení z prvních poválečných let o tom, že se druhá komora parlamentu pro Československo nehodí a zavedl dvoukomorovou strukturu zákonodárního sboru. V situaci, kdy jednotnou politickou linii udávala Komunistická strana Československa, nepřicházelo v úvahu, aby se stanoviska Sněmovny národů jako druhé komory Federálního shromáždění výrazněji odlišovala od postojů Sněmovny lidu.

Společná zasedání obou komor fungovala jako zavedená praxe již od prvních let fungování Federálního shromáždění. Díky těmto společným schůzím pak Federální shromáždění ve většině fungovalo jako parlament jednokomorový (fiktivní bikameralismus)²⁴. Výraznější kontrolní funkce druhé komory tak byly fakticky vyloučeny a jejich významnější posílení nemohl podnitit ani zákaz majorizace, ba ani paritní složení Sněmovny národů.

Ve Federálním shromáždění došlo k výjimečné kombinaci prvků jednokomorového a tříkomorového systému v ústavně zakotveném systému dvoukomorovém.²⁵

Budeme-li vycházet ze skutečného pojetí Sněmovny národů jako druhé komory Federálního shromáždění, můžeme konstatovat, že její postavení zůstalo, alespoň do roku 1989, poplatné jediné idey svého vzniku – rovnému postavení obou národů.²⁶

Přechod k federalizmu byl úzce spojen s uvolněnou atmosférou počátku roku 1968. Nástup normalizace začátkem sedmdesátých let však slovenský aktivizmus, který mohl fungování Sněmovny národů zbavit formality, zcela udušil.²⁷

²⁴ Filip, J.: Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva, Brno, 2001, str.236

²⁵ Olson, D. M., Reschová, J., Syllová, J.: První volební období demokratického parlamentu ČSFR: Federální shromáždění 1990 – 1992 (komparační pohled), in: Právník č. 2/1993

²⁶ Souček, J.: Senát ve vývoji českého a československého parlamentarismu. Diplomová práce, PrF UK, 1997, str. 69

²⁷ Souček, J.: Senát ve vývoji českého a československého parlamentarismu. Diplomová práce, PrF UK, 1997, str. 69

Skutečný význam zákazu majorizace se naplno projevil až po pádu komunistického režimu po roce 1989, respektive po volbách v červnu 1990. Konec totalitního režimu změnil úlohu Federálního shromáždění, to přestalo být ovládáno jedinou stranou a stalo se klíčovým ústavním orgánem. Stejně tak se změnila jeho vnitřní organizace a složení. Zvláště zákaz majorizace vedl k nutnosti vytváření česko – slovenských hlasovacích koalic, avšak v okamžiku, kdy se představy obou národních reprezentací o cílech celostátní politiky začaly rozcházet, byl federální parlament paralyzován a vzhledem na jeho mocenské postavení tím byl paralyzován i celý ústavní systém.²⁸ Bylo jasné, že je nezbytná reforma Federálního shromáždění, jinak bude ochromeno fungování státní moci.

Především mezi lety 1990 – 1991 se začínají objevovat návrhy na reformu Federálního shromáždění. Žádný z nich však podobu Federálního shromáždění neovlivnil (jedinou z celé řady navrhovaných změn však nakonec bylo snížení počtu poslanců Sněmovny lidu na 150 v roce 1990).

Práce na nové ústavě, které byly hlavním cílem zákonodárského sboru vzešlého z červnových voleb 1990, ukončil předpokládaný rozpad federace. Federální instituce začaly postupně utlumovat svoji činnost a zaměřily pozornost výlučně na rozpad Československa. Federálním shromážděním byl dne 25.11. 1992 přijat ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku federace. Zákonodárská moc v České republice byla od 1. ledna 1993 svěřena zákonodárskému sboru složenému z poslanců zvolených ve volbách v roce 1992 v České republice do Federálního shromáždění a České národní rady. Vnitřní uspořádání tohoto nově vzniklého sboru měl následně upravit zákon samostatné České republiky. Federální shromáždění svoji činnost zakončilo 19. prosince 1992.

---

²⁸ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání, Praha, 2004, str. 407

6. Bikameralismus v samostatné České republice

Situace v době přípravy, projednávání a schvalování ústavního textu pro samostatnou Českou republiku byla poněkud hektická. Politická nálada v období po červnových volbách v roce 1992 byla výrazně ovlivněna očekávaným zánikem federace. Sama Ústava České republiky byla projednána a schválena takřkajíc na poslední chvíli. Zatímco Ústava Slovenské republiky byla Slovenskou národní radou schválena už v září 1992 (s účinností od 1. října 1992), České národní radě byl seznam zásad, na nichž měla být nová ústava vystavěna, vládou předložen až v polovině září 1992. Další tři měsíce pak uplynuly, než byl konečný text postoupen k projednání českým zákonodárcům. V době, kdy se s projednáváním započalo, byl již Federálním shromážděním přijat ústavní zákon o zániku federace. Nakonec Česká národní rada přijala Ústavu České republiky 16. prosince 1992.

6.1. Úvahy o podobě Senátu při přípravě Ústavy

Při úvahách nad složením zákonodárného sboru opět zazněla celá řada argumentů hájících i odmítajících dvoukomorovou strukturu.

Zapřisáhlými odpůrci druhé komory byli od počátku Sládkovi republikáni. Spolu s nimi se k myšlence zřízení druhé komory odmítavě stavěli sociální demokraté (stejně jako při přípravě Ústavní listiny z roku 1920) a zástupci Levého bloku. Na straně odpůrců Senátu stál i prezident Václav Havel. V roce 1992 napsal: „Já osobně jsem bezvýhradně na straně oné menšiny, která je pro jednokomorový parlament“.²⁹

Odpůrci svůj zamítavý postoj k existenci Senátu zdůvodňovali zejména neuspokojivými zkušenostmi s fungováním Senátu prvorepublikového a Sněmovnou národů z dob federace. Byly zdůrazňovány vysoké finanční náklady na zajištění fungování této ústavní instituce a to, že přítomnost druhé komory zpomalí zákonodárný proces.

Co vedlo poslance tehdejší České národní rady k zakotvení dvoukomorové struktury Parlamentu bylo zcela jasné – šlo o umístění politických prominentů, kteří by jinak zůstali při zániku Federálního shromáždění stranou.³⁰

Zamítavý postoj opozice ke vzniku dvoukomorového parlamentu byl nakonec překonán.

V řadách příznivců se objevilo několik představ, podle jakého klíče by členové druhé komory měli být vybíráni. Jedním ze zásadních přívrženců byl Tomáš Ježek (člen poslanecké komise), ten přišel s myšlenkou vytvořit Senát jako zákonodárný sbor zabývající se výlučně právem soukromým. Každá z komor by se tak zabývala jinou oblastí práva (byl inspirován Hayekem). Dalším zastáncem Senátu byl profesor Vladimír Klokočka. Ten přišel s koncepcí regionálního Senátu. Myšlenka regionálního Senátu byla blízká i zástupcům Levého bloku, Hnutí za samosprávnou demokracii –

²⁹ Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000, str. 108

³⁰ Souček, J.: Senát ve vývoji českého a československého parlamentarismu. Diplomová práce, PrF UK, 1997, str. 73

Společnosti pro Moravu a Slezsko a částečně i Liberálně sociální unii. Další koncepce předpokládala vytvoření Senátu jako sboru starších a moudřejších, který bude kontrolovat činnost komory dolní. S touto teorií se ztotožňoval i prezident Václav Havel (i přestože se vznikem horní komory nesouhlasil, přikláněl se k této koncepci, neboť o vzniku Senátu bylo již rozhodnuto). Vedle těchto tří nejčastějších představ je třeba pro úplnost zmínit ještě myšlenku Senátu jako komory revizní, která bude „brzdou“ před rozhodnutími komory dolní.³¹

Nakonec byl Senát v Ústavě zakotven jako strážce a pojistka stability ústavního systému a jako orgán zajišťující vyváženou strukturu zákonodárné moci.

6.2. Prozatímní Senát

Ústava přijatá 16. prosince 1992 v článku 106 počítala se vznikem Prozatímního Senátu a do doby nabytí účinnosti zákona o Prozatímním Senátu zakotvila nerozpuštělnost Poslanecké sněmovny. Prozatímní Senát měl být dočasnou „záležitostí“, fungující do doby zvolení „řádného Senátu“. Fakticky měl Prozatímní Senát posloužit jako „odkladisko“ pro poslance zanikajícího Federálního shromáždění.

I když se určité snahy o zřízení druhé komory na přelomu let 1992 - 1993 objevily, žádná z nich nebyla Poslaneckou sněmovnou přijata. První návrh předpokládal, že se členy Prozatímního Senátu stane buď všech 174 českých poslanců Federálního shromáždění, nebo jen část, která bude vylosována podle poměrů stran ve Federálním shromáždění. Další návrh počítal s 81 senátory navrženými politickými stranami na základě preferenčních hlasů. Obě snahy však skončily debaklem.

Není divu, že Poslanecká sněmovna nijak nespíchala s přijetím ústavního zákona upravujícího postavení Prozatímního Senátu. Pokud by totiž ustaven byl, vznikla by tak rázem kontrolní instituce Poslanecké sněmovně a ta by se v okamžiku jeho vzniku stala rozpustitelnou. Navíc zde panovala nechuť sestavovat Prozatímní Senát z poslanců, kteří byli původně zvoleni do jiného zákonodárného sboru. Všechny tyto důvody vedly k tomu, že byl Prozatímní Senát definitivně zamítnut.³²

6.3. Senát podle Ústavy České republiky

6.3.1. Zřízení a ustavení Senátu

Ústava v článku 15 svěřila zákonodárnou moc v České republice do rukou Parlamentu. Ten je tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou s 200 poslanci volenými na čtyři roky a Senátem čítajícím 81 členů volených na dobu šesti let, přičemž každé dva roky je obměňována jedna třetina senátorů. (Původní představy o počtu senátorů byly poněkud odlišné. Nejdříve se počítalo se 100 senátory. V návrhu zásad ústavy se objevuje pouze 75 senátorů.)

Členové Senátu jsou voleni v tajném hlasování na základě všeobecného, rovného, přímého volebního práva podle většinového systému (na rozdíl od Poslanecké

---

³¹ Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000, str. 135

³² Kysela, J.: Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000, str. 162

sněmovny, kde je používán systém poměrného zastoupení). Senátoři jsou voleni ve dvoukolovém systému absolutní většiny, v jedenaosmdesáti jednomandátových volebních obvodech.

Prámem volit do Senátu (shodně i do Poslanecké sněmovny) disponuje osoba starší 18-ti let (za předpokladu, že splňuje další podmínky stanovené Ústavou a zákonem o volbách do Parlamentu České republiky). Na rozdíl od shody panující při stanovení věkové hranice pro aktivní volební právo pro volby do Poslanecké sněmovny a Senátu, hranice pasivního volebního práva je výrazně odlišná. Zatímco u Poslanecké sněmovny je stanoven věk 21 let pro možnost kandidovat do Poslanecké sněmovny, pasivním volebním právem do Senátu disponuje pouze český státní občan, který dosáhl věku minimálně 40 let (i zde je nezbytné splnění dalších předpokladů stanovených Ústavou a zákonem o volbách do Parlamentu České republiky). Tato poněkud vysoká věková hranice, což je ovšem mezi druhými komorami zcela běžná praxe, má zajistit bohatší životní i profesionální zkušenosti pro výkon funkce senátora a přispět tak k většímu odlišení obou komor.

6.3.2. Postavení Senátu v soustavě státních orgánů

Parlament, jehož součástí Senát je, vystupuje jako nositel zákonodárné moci. Není už tedy nejvyšším státním orgánem, tak jak vystupovalo Federální shromáždění. Je orgánem nezávislým (na jiných institucích), není nikomu podřízen, ale ani nadřazen. Úzké vztahy fungují mezi Senátem a prezidentem republiky (volba, nezpůsobnost k výkonu funkce, ústavní žaloba). Rovněž je znatelný vztah k Ústavnímu soudu (souhlas se jmenováním soudců) a k vládě (jako „nouzový zákonodárce“ je partnerem vlády v procesu přijímání zákonných opatření, vláda rovněž potřebuje souhlas Senátu k některým úkonům spadajícím materiálně do moci výkonné: dispozice s ozbrojenými silami nebo ratifikace mezinárodních smluv). Bezesporu však Senát má nejtěsnější vztahy k Poslanecké sněmovně.

I přestože Ústava výslovně nehovoří o nerozpustitelnosti Senátu, lze ji dovozovat z toho, že žádnému ústavnímu orgánu nebyla udělena pravomoc k rozpuštění Senátu (tak jako je tomu v případě Poslanecké sněmovny, kde je toto oprávnění svěřeno prezidentu republiky).

Nerozpustitelnost Senátu lze rovněž vyvozovat i z článku 33 Ústavy, kde jsou vymezeny pravomoci Senátu v situaci, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna.

6.3.3. Mandát senátora

Termínem mandát je označován soubor práv a povinností, které člen zákonodárního sboru získává spolu s členstvím v komoře.³³ Ústava jednoznačně zvolila pro senátory i poslance volný reprezentativní mandát. Senátoři či poslanci vystupují pouze jako zástupci všeho lidu. Jsou odpovědní národu, a především svým voličům. Při výkonu své funkce by se měl senátor (rovněž poslanec) řídit svým vlastním přesvědčením.

Mandát vzniká zvolením (tzn. dnem voleb). Jelikož jsou senátoři voleni v jednomandátových obvodech a jelikož kandidují samostatně, tak v případě že, dojde

³³ Kolář, P., Pecháček, Š., Syllová, J.: Parlament České republiky 1993 – 2001, Praha, 2002, str. 73

v průběhu volebního období k zániku jejich mandátů, je nutné v daném volebním obvodu vypsat doplňovací volby.

Senátor (i poslanec) má samozřejmě možnost se svého mandátu vzdát. Musí tak učinit osobním prohlášením učiněným na schůzi komory, jejímž je členem. Pokud by mu v tom však bránily závažné okolnosti, může tak učinit i jiným, zákonem stanoveným způsobem.

Čl. 25 Ústavy vymezuje pět případů, kdy dochází k zániku senátorského mandátu. Každý senátor má povinnost složit slib na první schůzi Senátu, které se účastní. Pokud tento slib složit odmítne nebo jej složí s výhradou, jeho mandát zaniká. Dále dochází k zániku mandátu uplynutím volebního období, vzdáním se mandátu, ztrátou volitelnosti a vznikem neslučitelnosti funkcí podle čl. 22 Ústavy.

Senátor nemůže být zároveň členem Poslanecké sněmovny. S jeho funkcí je rovněž neslučitelný výkon funkce prezidenta republiky, funkce soudce a další činnosti, které vymezuje zvláštní zákon. Jak jsem již výše uvedl, v okamžiku, kdy by se senátor takové funkce ujal, zaniká jeho senátorský mandát (to samé platí i pro poslance).

Ústava v článku 27 a 28 dává senátorovi (poslanci) absolutní imunitu hlasování. Za projevy učiněné v Senátu či jeho orgánech nelze senátora trestně stíhat, samozřejmě, že disciplinární odpovědnost vůči příslušné komoře vyloučena není. Pro spáchání trestného činu může být člen Senátu stíhán pouze za předpokladu, že byl ke stíhání dán Senátem souhlas. Pokud je souhlas odepřen, je trestní stíhání vyloučeno jednou provždy. Ochrana před politickou šikanou slouží i tzv. přestupková imunita, jež vlastně znamená exempci z působnosti přestupkových orgánů ve prospěch parlamentní komory, ledaže by zákon stanovil jinak.³⁴ Účelem imunit je zajistit reprezentantům lidu nezávislost a bezpečnost pro výkon jejich mandátů.

6.3.4. Zasedání Senátu

Zasedání Senátu jsou stálá. Zasedání obou komor, tudíž i Senátu, může být přerušeno, ale maximálně na dobu sto dvaceti dnů během jednoho kalendářního roku. V době, kdy je zasedání Senátu přerušeno, může předseda Senátu svolat komoru ke schůzi před stanoveným termínem. Ústava zakotvuje povinnost svolat toto zasedání za předpokladu, že o to požádá prezident republiky, vláda nebo nejméně pětina senátorů.

Schůze obou komor jsou veřejné a konají se odděleně. Samozřejmě, že Ústava počítá i s možností konání společných schůzí. Taková schůze je svolávána předsedou Poslanecké sněmovny a při jednání platí jednací řád Poslanecké sněmovny. Svolání společné schůze obou komor je vyjma případů volby prezidenta ponecháno na vůli parlamentních komor.

Senát je usnášeníschopný za přítomnosti alespoň jedné třetiny svých členů, pro přijetí rozhodnutí je nezbytný souhlas nadpoloviční většiny přítomných senátorů, pokud Ústava nestanoví jinak (obdobné pravidlo je stanoveno i pro usnášeníschopnost Poslanecké sněmovny). Ústava vymezuje následující případy, kdy je stanoven odlišný postup od výše uvedeného pravidla : „ K přijetí usnesení o vyhlášení válečného stavu a k přijetí usnesení o souhlasu s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky,

---

³⁴ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 453

jakož i k přijetí usnesení o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem...³⁵, v těchto případech je k přijetí usnesení zapotřebí nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů. K přijetí ústavního zákona a pro přijetí mezinárodní smlouvy podle čl. 10a odst. 1 je zapotřebí třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů.

Článek 40 vymezuje případy, kdy musí být dán souhlas obou komor Parlamentu. Ten je nezbytný k přijetí volebního zákona, zákona o zásadách jednání vzájemného styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek. Stejně tak je nutný souhlas obou komor k přijetí zákona o jednacím řádu Senátu, čímž je suverenita Senátu poněkud oslabena na úkor Poslanecké sněmovny.

Ve všech případech je nezbytné, aby Senát vyslovil svoji vůli. Nepostačuje, aby se k danému návrhu nevyjádřil. Jak již bylo uvedeno, v těchto případech je nezbytné, aby svůj souhlas daly obě komory, z toho plyne, že Poslanecká sněmovna nemůže zamítavé stanovisko Senátu přehlasovat.

6.3.5. Zákonodárná a ústavodárná působnost Senátu

Zákonodárná iniciativa byla článkem 41 odst. 2 Ústavy svěřena Senátu jako celku (došlo k významnému omezení zákonodárné iniciativy senátorů neboť, Ústavní listina z roku 1920 dávala toto právo již skupině senátorů). Skupina nejméně pěti senátorů má možnost iniciovat návrh senátního návrhu zákona. Pokud je tento návrh, po předchozím projednání v senátních výborech, Senátem jako celkem schválen, je postoupen jako předloha zákona Poslanecké sněmovně.

Návrhy zákonů jsou podávány Poslanecké sněmovně. Pokud (po předchozím projednání) Poslanecká sněmovna návrh zákona schválí, je postoupen bez zbytečného odkladu Senátu. Čl. 46 Ústavy dává Senátu třiceti denní lhůtu pro projednání návrhu zákona. Pokud se Senát k návrhu zákona nevyjádří do třiceti dnů, platí fikce přijetí. Pokud však rozhodne, že se daným návrhem zabývat bude, má možnost svým usnesením návrh zákona schválit, zamítnout jej, vrátit jej Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy nebo projevit vůli předlohou zákona se nezabývat (vyjma případů, kdy je jeho stanovisko nezbytné).

Pokud je návrh zákona Senátem zamítnut, vrací se zpátky do Poslanecké sněmovny, která má možnost odmítavé stanovisko Senátu nadpoloviční většinou všech poslanců přehlasovat.

V případě, že je Senátem vrácena předloha zákona s pozměňovacími návrhy, hlasuje Poslanecká sněmovna nejprve o podobě návrhu schváleného Senátem. V případě, že je toto znění zákona Poslaneckou sněmovnou schváleno, je zákon přijat. Pokud však v této podobě schválen není, hlasuje Poslanecká sněmovna opět o původním textu předloženém Senátu. K přehlasování Senátu je zapotřebí nadpoloviční většina hlasů všech poslanců. Pokud jí dosaženo není je zákon definitivně zamítnut a zákonodárný proces končí. Poslanecká sněmovna není oprávněna jednat o jednotlivých pozměňovacích návrzích, ale pouze o celém textu předloženém Senátem.

V rámci výkladu o zákonodárné působnosti Senátu je nezbytné zmínit problematiku zákonných opatření Senátu. Zákonnými opatřeními se rozumí opatření, která jsou přijímána ve věcech, jež nesou odkladu a k nimž by jinak bylo zapotřebí

---

³⁵ Článek 39 odst. 3 ústavního zákona č. 1/1993, Ústava České republiky

přijetí zákona. Mohou být vydávána pouze v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna. K přijetí zákonných opatření je oprávněn Senát. Návrh zákonného opatření předkládá Senátu vláda. Vůči zákonným opatřením nemůže prezident republiky uplatnit právo veta. Pro jejich následnou platnost je nezbytné, aby zákonné opatření bylo schváleno na první schůzi nově ustavené Poslanecké sněmovny, jinak pozbývá platnosti. Samozřejmě, že v některých případech je přijetí zákonného opatření vyloučeno. Jde o případy vymezené v čl. 33 odst. 2. Zákonná opatření jsou vyloučena pro změnu Ústavy, ve věcech státního rozpočtu a státního závěrečného účtu. Stejně tak nelze zákonným opatřením upravovat volební zákon a mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy.

Parlament je výlučným ústavodárcem na území České republiky. K přijetí ústavního zákona je podle článku 39 odst. 4 Ústavy nezbytná třípětinová většina hlasů všech poslanců a třípětinová většina všech přítomných senátorů. Pokud Senát návrh ústavního zákona předložený Poslaneckou sněmovnou potřebnou většinou schválí, zákon je přijat. V případě, že jej odmítne, ústavodárný proces končí neúspěšně.

6.3.6. Senát a moc výkonná

Senát se spolu s Poslaneckou sněmovnou podílí na volbě prezidenta republiky. Jak již bylo výše uvedeno, děje se tak na společné schůzi obou komor, s jejímž konání je za tímto účelem počítáno přímo v Ústavě.

Skupina nejméně deseti poslanců nebo nejméně deseti senátorů má oprávnění navrhnout kandidáta na post prezidenta republiky. Pro zvolení v prvním kole je třeba absolutní většiny v obou komorách. Do druhého kola postupuje kandidát, který získal největší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, a kandidát, který získal největší počet hlasů v Senátu (čl. 58 odst. 4). Pro zvolení v druhém kole postačují v obou komorách většiny přítomných členů. Teprve v kole třetím může být Senát majorizován, protože Parlament jako celek se považuje za volební kolegium a ke zvolení kandidáta se požaduje většina jeho členů.³⁶

Vedle tohoto společného práva obou komor Parlamentu je Ústavou Senátu přiznáno právo podat u Ústavního soudu žalobu na prezidenta republiky pro velezradu. Způsob jakým Senát rozhoduje o podání žaloby na prezidenta republiky není Ústavou blíže specifikován. Je tudíž zapotřebí vycházet z obecné úpravy stanovené pro jednání Senátu. Pro platné usnesení o podání žaloby je tedy zapotřebí souhlas alespoň nadpoloviční většiny senátorů při účasti minimálně jedné třetiny členů Senátu.

Je nezbytné, aby každý kandidát na pozici soudce Ústavního soudu navržený prezidentem republiky byl nejdříve schválen Senátem. Senát rovněž vyslovuje souhlas k trestnímu stíhání soudce Ústavního soudu. Pokud by Senát souhlas se stíháním odmítl, je trestní stíhání soudce Ústavního soudu navždy vyloučeno. Ústava tak zakládá poměrně významný vztah mezi Senátem a mocí soudní.

Dojde-li k uvolnění úřadu prezidenta republiky a nový prezident ještě nebyl zvolen nebo dosud nesložil slib, rovněž nemůže-li prezident úřad ze závažných důvodů vykonávat a zároveň je rozpuštěna Poslanecká sněmovna přísluší výkon pravomocí uvedených v čl. 62 písm. a), b), c), d), e), k), l) předsedovi Senátu.

---

³⁶ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 494

Určitý vztah existuje i mezi vládou a Senátem. Jako nouzový zákonodárce je partnerem vlády v procesu přijímání zákonných opatření, vláda rovněž potřebuje souhlas Senátu k některým úkonům spadajícím materiálně do moci výkonné: dispozice ozbrojenými silami nebo ratifikace mezinárodních smluv; Senát rovněž může některá rozhodnutí vlády zrušit – legislativní veto.³⁷

Senát však není oprávněn zabývat se otázkou vyslovení důvěry vládě. Toto právo je ponecháno pouze Poslanecké sněmovně.

6.3.7. Vnitřní organizace Senátu

Senát (stejně jako Poslanecká sněmovna) volí svého předsedu a místopředsedy, jejichž počet stanoví Senát na návrh svého předsedy. Jeho úkoly jsou vymezeny částečně Ústavou a podrobněji jednacím řádem Senátu. Předseda Senátu např. podepisuje zákonná opatření, svolává schůzi Senátu během přerušenoho zasedání, zastupuje prezidenta republiky při výkonu jeho pravomocí, u nichž není vyžadována kontrasignace, ale pouze za předpokladu, že jeho úřad není obsazen nebo je prezident republiky nezpůsobilý pro výkon svých funkcí a zároveň je rozpuštěna Poslanecká sněmovna. Vedle toho předseda Senátu zastupuje Senát navenek, podepisuje jeho usnesení, svolává, zahajuje, přerušuje a ukončuje jeho schůze, atd. Funkcionáři Senátu jsou voleni vždy jen na jedno funkční období, tzn. období dvou let mezi obměňovacími volbami.

Orgány Senátu (stejně tak Poslanecké sněmovny) jsou výbory a komise. Stejně jako funkcionáři jsou orgány Senátu zřizovány pouze na jedno funkční období. Obligatorně je zřizován výbor organizační, mandátový a imunitní. Zřízení dalších výborů je ponecháno na vůli Senátu.

Hlavním úkolem výborů je projednání návrhů předložených Senátu a doporučení dalšího postupu. Jednotlivé předlohy jsou výborům předkládány výborem organizačním. Vedle návrhu zákonů se senátní výbory rovněž zabývají projednáváním mezinárodních smluv, zpráv ministerstev, atd.

Každý výbor má možnost se souhlasem Senátu zřídit podvýbor. Podvýbory jsou zřizovány za účelem řešení určitých otázek (předjednávají pro výbor návrhy zákonů, atd.).

Senátor je povinen být členem jednoho výboru. Členem dalšího výboru může být pouze, jde-li o členství ve výboru organizačním nebo výboru mandátovém a imunitním.³⁸ Funkcionáři Senátu mohou být členy jen organizačního výboru.

Vedle toho má Senát možnost zřizovat ze svých členů a případně z dalších osob stále nebo dočasné komise. Senát komise pověřuje plněním úkolů. Ty jsou zřizovány zejména v případech, kdy je třeba vyřešit záležitosti dotýkající se působnosti více orgánů Senátu nebo o úkoly, které nespádají do působnosti žádného jiného senátního orgánu.

Postavení komisí mají také meziparlamentní delegace, které obě komory zřizují pro práci v parlamentních shromážděních mezinárodních organizací.³⁹ Zakotvit

---

³⁷ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 443

³⁸ § 37 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

a stanovit způsob ustavování členů meziparlamentních delegací by měl tzv. stykový zákon. V současné době je o nich zmínka pouze v zákoně o jednacím řádu Senátu (tyto delegace jsou zmíněny rovněž v zákoně č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců).

Pro úplnost je zapotřebí zmínit, v rámci výkladu o vnitřní struktuře Senátu, rovněž senátorské kluby. Ty sice nejsou považovány za orgány Senátu, ale jeho činnost ovlivňují ve stejné míře jako výbory či komise. Senátorské kluby fungují jako organizační složky politických stran. V senátorských klubech jsou sdružováni senátoři podle politických stran nebo hnutí, kterými byli jako kandidáti přihlášení pro volbu do Senátu. Samozřejmě, že i senátoři kandidující jako nezávislí a senátoři, kteří byli přihlášení politickou stranou, která ovšem nesplnila podmínky potřebného počtu senátorů pro sestavení senátorského klubu, mají možnost sdružovat se v senátorských klubech. Členství v senátorských klubech není povinné. Bližší podmínky pro ustavení senátorských klubů vymezuje zákon o jednacím řádu Senátu. Kluby projednávají zejména záležitosti politické. Dále se zabývají návrhy zákonů, stanovují meze pro hlasovací koalice, atd.

Na závěr tohoto oddílu ještě stručně zmíním existenci Kanceláře Senátu, která byla zřízena zákonem č. 59/1996 Sb., o sídle Parlamentu České republiky. Funguje jako pomocný orgán Senátu, jehož úkolem je především odborné, organizační a technické zabezpečení činnosti Senátu.

6.3.8. Od přijetí Ústavy ČR do senátních voleb v roce 1996

I přestože Ústava České republiky byla přijata 16. prosince 1992, její pasáže týkající se Senátu nebyly dlouhodobě naplněny. Jak již bylo výše zmíněno k ustavení Prozatímního Senátu, se kterým Ústava počítala jako s dočasnou institucí pro období než dojde ke zvolení „Senátu řádného“, nikdy nedošlo. Prozatímní Senát měl být zřízen ústavním zákonem. Několik snah v podobě předloh zákonů se sice objevilo, ale v Poslanecké sněmovně se „nesetkaly s pochopením“.

Podle Ústavy mají být volby do Senátu konány každé dva roky. Bylo jasné, že příliš časté volby budou poněkud nákladnou záležitostí pro nepříliš bohatý stát, kterým Česká republika bezesporu je. Zároveň bylo připomínáno, že jejich časté konání vyvolá „únavu“ voličů. Z toho důvodu bylo vhodné stanovit termín pro konání senátních voleb v době, kdy budou konány volby do jiného zastupitelského orgánu (v té době tedy přicházely do úvahy volby do Poslanecké sněmovny nebo volby do obecních zastupitelstev).

Pro naplánování termínu senátních voleb tedy přicházel v úvahu podzim roku 1994, jelikož v tomto období měly být konány volby do obecních zastupitelstev. Na jaře 1994 proto vláda předložila návrh volebního zákona, který však v červnu téhož roku pro rozpory ve vládní koalici neuspěl.⁴⁰

Další termín pro konání voleb do Senátu logicky přicházel v úvahu až v roce 1996, kdy byly naplánovány volby do Poslanecké sněmovny. Po debaklu vlády

---

³⁹ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 462

⁴⁰ Kysela, J.: Dvoukomorová systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 434

s návrhem volebního zákona byly ještě ten samý rok zahájeny práce na návrzích nových.

Na podzim roku 1995 byl nakonec schválen zákon o volbách do Parlamentu České republiky (z. č. 247/1995 Sb.), který zakotvil, že volby do Senátu budou konány v 81 jednomandátových volebních obvodech ve dvoukolovém volebním systému absolutní většiny. Zákon dále stanovil, že přihlášku k registraci pro senátní volby mohou podávat politické strany, hnutí, jimi vytvořené koalice, případně nezávislí kandidáti. Pro registraci nezávislého kandidáta je nezbytné, aby spolu s přihláškou k registraci předložil petici, která musí být podepsána nejméně tisícovkou občanů. Každému z kandidátů je umožněno kandidovat pouze v jednom volebním obvodu. Volba probíhá ve dvou kolech. Není však vyloučeno, aby byl senátor zvolen již v kole prvním (k čemuž v historii senátních voleb již několikrát došlo). Pro zvolení kandidáta v prvním kole je nezbytné, aby získal nadpoloviční většinu všech hlasujících ve svém volebním obvodě. V případě, že nikdo nadpoloviční většinu hlasujících v prvním kole nezíská, je konáno kolo druhé. Do něj postupují dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního. Ten z nich, který získá více hlasů je zvolen.

První volby do Senátu se uskutečnily až v listopadu roku 1996.

7. Senátní volby

7.1. Volby do Senátu – právní úprava

Ústavní úprava České republiky určuje, že členové Senátu jsou voleni na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním podle zásad většinového systému.

Volební právo

Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let. Překážkou výkonu volebního práva je omezení z důvodu ochrany zdraví lidu a zbavení občana způsobilosti k právním úkonům. Volební právo mají všichni občané České republiky, bez ohledu na to, zda mají bydliště na území státu či nikoli. Pro volby do Senátu však mohou občané (zdržující se v zahraničí) volit jen v případě, pokud se dostaví na území České republiky v den voleb.

Právo být volen

Pasivní volební právo do Senátu je od 40 let věku a náleží všem občanům s volebním právem aktivním.

Volební kampaň

Pro volební kampaň může starosta obce vyhradit plochu pro vylepení volebních plakátů, a to 16 dnů přede dnem voleb. Možnost jejího využívání musí odpovídat zásadě rovnosti kandidátů při volbách do Senátu. V den voleb je zakázána volební agitace pro politické strany, koalice a kandidáty v objektu, v němž je umístěna volební místnost, a v jeho bezprostředním okolí.

Zveřejňování volebních průzkumů

V období počínající třetím dnem přede dnem voleb do Parlamentu České republiky a končící ukončením hlasování je zakázáno zveřejňování předvolebních a volebních průzkumů. Zákaz zveřejňování těchto průzkumů se vztahuje jak na fyzické osoby, tak na právnické osoby provozující rozhlasové nebo televizní vysílání nebo vydávající tisk.

Organizace voleb

Volby do Parlamentu České republiky vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Voliči jsou zapsáni ve stálých seznamech voličů, popřípadě ve zvláštních seznamech voličů. Zvláštní seznam je určen pro osoby, které nemohou volit v místě svého trvalého bydliště. Zvláštní seznam je veden také při zastupitelských úřadech pro občany žijící v zahraničí. Každý volič může být zapsán pouze v jednom seznamu voličů. Pro hlasování do Senátu je vytvořeno 81 volebních obvodů, v nichž se volí vždy jeden senátor. Hlasování probíhá ve stálých volebních okrscích vytvořených podle zákona o volbách do zastupitelstev v obcích. Volby jsou řízeny Státní volební komisí. V okrscích je hlasování organizováno okrskovými volebními komisemi. Výsledky voleb zpracovává Český statistický úřad.

Kandidátní listiny pro volby do Senátu

Kandidáty do senátních voleb přihlašují politické strany u pověřeného obecního úřadu v sídle volebního kraje. V případě nezávislých kandidátů tak činí kandidát sám. Proti nezaregistrování je možno se domáhat nápravy u krajského soudu.

Všichni kandidáti musí doložit potvrzení o složení kauce ve výši 20 000 Kč, která je vratná v případě, že kandidát získal alespoň 6% z celkového počtu platných hlasů.

Povinné údaje, které musí kandidát uvést při registraci: jméno a příjmení kandidáta, věk, jeho povolání, obec, kde je přihlášen k trvalému pobytu, název politické strany, politického hnutí nebo koalice, která kandidáta přihlašuje k registraci, nebo údaj, že jde o nezávislého kandidáta; v případě koalice se uvede její složení, číslo a sídlo volebního obvodu, ve kterém kandiduje, příslušnost kandidáta k politické straně nebo politickému hnutí, nebo údaj, že kandidát je bez politické příslušnosti, jde-li o koalici, název politické strany nebo politického hnutí, které kandidáta navrhlo, podpis zmocněnce politické strany, politického hnutí nebo koalice, jméno a příjmení, označení funkce a podpis osoby oprávněné jednat jménem politické strany nebo politického hnutí; v případě koalice jména a příjmení, označení funkcí a podpisy všech osob oprávněných jednat jménem všech politických stran a politických hnutí, které ji tvoří; podává-li přihlášku nezávislý kandidát, připojí svůj podpis. K přihlášce k registraci kandidát připojí také: doklad o státním občanství, vlastnoručně podepsané prohlášení, že souhlasí se svou kandidaturou, že mu nejsou známy překážky volitelnosti, popřípadě tyto překážky ke dni voleb pominou, že nedal souhlas k tomu, aby byla jeho kandidatura předložena v jiném volebním obvodu a že je členem určité politické strany nebo politického hnutí, nebo skutečnost, že je bez politické příslušnosti; na prohlášení kandidát dále uvede místo, kde je přihlášen k trvalému pobytu, a rodné číslo, podává-li přihlášku k registraci politická strana, politické hnutí nebo koalice, určí v příloze svého zmocněnce a uvede jeho jméno, příjmení a místo, kde je přihlášen k trvalému pobytu; politická strana, politické hnutí a koalice má právo navrhnout náhradníka zmocněnce a uvede jeho jméno, příjmení a místo, kde je přihlášen k trvalému pobytu.

Den voleb

Volby do Parlamentu České republiky se konají ve dvou dnech, kterými jsou pátek a sobota. První den voleb začíná hlasování ve 14.00 hodin a končí ve 22.00. Druhý den voleb začíná v 8.00 a končí ve 14.00 hodin.

Volební systém do Senátu

Ústava České republiky stanoví pro volby do Senátu, že budou probíhat podle zásad většinového volebního systému. Česká republika je rozdělena do 81 volebních obvodů, v každém obvodu je volen jeden senátor. Senátoři jsou voleni s využitím dvoukolového většinového systému. V prvním kole je kandidát zvolen senátorem v případě, že získal více než padesát procent z celkového počtu platných odevzdaných hlasů v daném obvodě. V případě, že žádný z kandidátů nezískal více než padesát procent, koná se za týden druhé kolo, do kterého postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem získaných platných hlasů v prvním kole. Ve druhém kole stačí kandidátovi ke zvolení prostá většina hlasů.

Trvání mandátu

Mandát senátora trvá šest let. Volby do Senátu se konají každé dva roky, přičemž vždy je volena jedna třetina senátorů. Na rozdíl od Poslanecké sněmovny nelze Senát rozpustit. Vzdá-li se senátor mandátu nebo jeho mandát zanikne, konají se v obvodě, ve kterém byl zvolen, doplňující volby.

Ověření volebních výsledků

Podáním návrhu na neplatnost volby či voleb se může domáhat ochrany u soudu podle občanského soudního řádu každý občan zapsaný do stálého seznamu ve volebním okrsku, kde byl senátor volen, a každá politická strana, politické hnutí nebo koalice, jejíž kandidátní listina byla ve volebním kraji zaregistrována. Návrh je třeba podat nejpozději 10 dnů po vyhlášení výsledků voleb Státní volební komisí, o návrhu rozhoduje Nejvyšší soud České republiky. Ústavní soud rozhoduje v opravném prostředku proti ověření volby poslance nebo senátora příslušným orgánem komory. V nález rozhodne, zda byl senátor platně zvolen.

7.2. Volby do Senátu Parlamentu České republiky v roce 2006

Volby vyhlásil prezident Václav Klaus 13. července 2006. Lhůta pro podávání kandidátek skončila 15. srpna 2006.

První kolo senátních voleb se konalo současně s volbami komunálními v pátek 20. října (tento den se volilo od 14.00 do 22.00 hod.) a sobotu 21. října (volilo se v době od 8.00 do 14.00 hod.). Druhé kolo voleb se podle zákona koná v obvodech, kde v 1. kole žádný kandidát nezískal nadpoloviční většinu platných hlasů. Uskutečnilo se o týden později, tj. 27. a 28. října ve stejné časy, a to ve všech obvodech (žádný kandidát nebyl zvolen v 1. kole).

7.2.1. Situace před volbami

Důležitost těchto voleb se zvýšila po patovém výsledku červnových voleb do Poslanecké sněmovny, které jí předcházely. Podle řady pozorovatelů tyto senátní (a současně s nimi komunální) volby mohly dát určitý signál o náladě ve veřejnosti po období dlouhého sestavování vlády a ovlivnit další politický vývoj. Zároveň ale mohla únava z předcházejících voleb do sněmovny, znechucení veřejnosti a skutečnost, že část druhého kola voleb připadá na státní svátek, vést k rekordně nízké voličské účasti.

Prezident Václav Klaus se rozhodl vyčkat se jmenováním nového premiéra (poté, co první vláda Mirka Topolánka nezískala důvěru) až po volbách a zohlednit při svém výběru jejich výsledek.

V senátních volbách v Česku byly zatím vždy úspěšnější pravicové strany (především ODS a KDU-ČSL), které vzhledem k větší věrnosti jejich voličů zvýhodňuje nižší volební účast, jež se pro senátní volby stala typickou. Volební systém rovněž umožňuje ve větší míře uspět také kandidátům menších stran a kandidátům nezávislým.

Větší procentní podíl hlasů tradičně získává rovněž KSČM, která je však „znevýhodněna“ většinovým volebním systémem, svou izolací v politickém spektru a nechutí většiny voličů vůči ní.

Levice - především ČSSD - byla až dosud při senátních volbách málo úspěšná, pro tyto volby se však ocitla v relativně výhodné pozici, protože v Senátu obhájovala

jen 1 mandát (senátor Petr Smutný za volební obvod č. 11 - Domažlice), mohla tedy jen málo ztratit, ale mnoho získat. ČSSD mohla zvýšit své volební zisky přetažením části komunistického voličstva (což se stalo při volbách do sněmovny).

7.2.2. Celkové výsledky

Už v prvním kole se ukázala jako nejúspěšnější ODS, jejíž kandidáti postoupili do druhého kola ve 26 obvodech. Ve druhém kole jich uspělo 14, strana tím získala v Senátu většinu 41 křesel. ČSSD získala 6 mandátů (celkem v Senátu 12), KDU-ČSL 4 (celkem 11). Ve zbylých třech obvodech uspěli kandidáti SOS, NSK a nezávislý.

Volební účast činila v prvním kole 42,1 %, ve druhém kole klesla na 20,7 %.

7.2.3. Kandidáti a jejich úspěšnost

Do voleb se přihlásilo 210 kandidátů, jednalo se o doposud největší počet. Bylo mezi nimi i mnoho známých osobností. Vzhledem k vysokému počtu obvodů se zaměříme pouze na některé.

Už relativně dlouho před volbami vzbudilo rozruch oznámení Vladimíra Hučina o jeho kandidatuře do Senátu v obvodě č. 62 (Prostějov). Jeho volebním manažerem byl zpěvák a politický aktivista Zbyněk Horváth, ke kandidatuře Hučina vyzval senátor Jaromír Štětina, který ho v nich rovněž podporoval. Pozornost médií vzbudilo zejména to, že Nejvyšší státní zástupkyně Renata Vesecká podala po oznámení jeho kandidatury stížnost v jeho neprospěch v 6 ze 7 bodů obžaloby, z níž už byl osvobozen. V médiích se rovněž objevily zprávy, že jeho volební manažer byl šikanován policií. Hučin skončil v 1. kole se ziskem 11,1 % hlasů, senátorkou za obvod se stala Božena Sekaninová za ČSSD.

Do druhého kola nepostoupil žádný z kandidátů nově založené strany Politika 21 Jany Bobošíkové. Za stranu překvapivě kandidovala v Ostravě manželka předsedy ODS Mirka Topolánka Pavla (médiu v té souvislosti obsáhle referovala o neshodách mezi manžely). Za tutéž stranu kandidoval zpěvák Martin Maxa a bývalá moderátorka Mirka Čejková.

Neuspěla ani Libuše Barková (jako nezávislá), proslavená svým napojením na bývalého premiéra Stanislava Grosse a obviňovaná ze styků s organizovaným zločinem.

Za Stranu Rovnost šancí kandidovala režisérka Věra Chytilová a předsedkyně strany Zdeňka Ullmanová. Obě skončily v prvním kole.

Do druhého kola se v obvodě Benešov dostala Helena Rögnerová, obhajující svůj mandát a kandidující za Volbu pro město, tam ale nestačila na Karla Šebka z ODS.

Svůj mandát naopak obhájila ve volebním obvodě č. 35 (Jablonec nad Nisou) předsedkyně Klubu otevřené demokracie Soňa Paukrťová, kandidující za stranu SOS, když ve druhém kole zvítězila nad jabloneckým starostou Jiřím Čerovským. V tomto obvodu se o hlasy voličů ucházel také bývalý diskař Imrich Bugár (za ČSSD).

Nejtěsnějším vítězem se stal Petr Pithart za KDU-ČSL, který ve volebním obvodě Chrudim porazil Janu Fischerovou z ODS o 24 hlasy. Za lidovce uspěl ve Vsetíně s výraznou převahou jejich budoucí předseda Jiří Čunek.

ODS kandidovala z velké části úspěšné komunální politiky a senátory, kteří svůj mandát obhájili, ale například i ministra zahraničí a bývalého disidenta Alexandra Vondru a herce Tomáše Töpfera (oba dva se stali senátory).

Za ČSSD kandidovalo kromě Imricha Bugára rovněž i několik bývalých vysoce postavených politiků (Eduard Zeman, František Brožík, Květoslava Kořínková, Robert Kopecký), kteří většinou neuspěli.

Jediným novým senátorem, který nekandidoval za žádnou stranou, se stal lékař Petr Skála, který drtivě zvítězil v chomutovském obvodu.

7.3. Volební obvod č. 20

Dle zákona 247/1995 Sb. volební obvod č. 20 zahrnuje území městské části Praha 4, s výjimkou k. ú. Hodkovičky a k. ú. Lhotka. Obvod se nachází na území Hlavního města Prahy.

7.3.1. Historie senátních voleb ve volebním obvodu č. 20

Volební kandidáti pro řádné volby v roce 1996 konané dne 15. - 16.11.1996:

Ing. Vavřinec Bodenlos (ČSNS), ředitel DRS

JUDr. Dagmar Burešová (nestraník – za KDU-ČSL), advokátka

JUDr. Petr Čunderlík (nestraník – za NEZ), advokát

Vladimír Ganzwohl (Konzervativní strana – za RU), důchodce

prof. Ing. Břetislav Chvála DrSc. (KSČ), důchodce

Zdeněk Klausner (ODS), starosta

prof. MUDr. Vladimír Kočandrle DrSc. (nestraník – za ČSSD), lékař

Richard Nemčok (NI (NEI)), rocker

Přemysl Vachalovský (PB), novinář

Petr Zajíček (KSČM), tiskař

Výsledky:

Kolo	Okresy			Voliči v sezn.	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzd. obálky	Platné hlasy	% plat. hlasů
	Počet	Zprac.	V %						
1	103	103	100.00	99 480	46 618	46.86	46 575	46 281	99.37
2	103	103	100.00	99 901	40 904	40.94	40 806	40 501	99.25

Zdroj: www.volby.cz

Číslo	Kandidát	Volební strana	Navrh. Strana	Polit. přísl.	Počty hlasů		% hlasů	
	Příjmení, jméno, tituly				1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
1	Bodenlos Vavřinec Ing.	ČSNS	ČSNS	ČSNS	220	X	0.48	X
3	Vachalovský Přemysl	PB	PB	PB	443	X	0.96	X
4	Kočandrle Vladimír Prof., MUDr. DrSc.	ČSSD	ČSSD	BEZPP	9 199	X	19.88	X
5	Zajíček Petr	KSČM	KSČM	KSČM	2 750	X	5.94	X
6	Nemčok Richard	NI(NEI)	NI(NEI)	NI(NEI)	540	X	1.17	X
8	Čunderlík Petr JUDr.	NEZ	NEZ	BEZPP	700	X	1.51	X
9	Burešová Dagmar JUDr.	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	9 924	18 710	21.44	46.20
10	Klausner Zdeněk	ODS	ODS	ODS	22 505	21 791	48.63	53.80

Zdroj: www.volby.cz

Volební kandidáti pro řádné volby v roce 2000 konané dne 12.11.2000:

Zdeněk Klausner (ODS), senátor

Rudolf Mazáč (nestraník - za Pravý blok), podnikatel

Světlana Navarová (ČSSD), poradkyně premiéra

Miroslav Prokeš (KSČM), průvodce

Josef Zieleniec (nestraník za US - čtyřkoalice), exministr zahraničí**Výsledky:**

Kolo	Okrsky			Voliči v sezn.	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzd. obálky	Platné hlasy	% plat. hlasů
	Počet	Zprac.	V %						
1	103	103	100.00	97 353	34 049	34.97	34 030	33 755	99.19

Zdroj: www.volby.cz

Číslo	Kandidát	Volební strana	Navrh. Strana	Polit. přísl.	Počty hlasů		% hlasů	
	Příjmení, jméno, tituly				1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
1	Klausner Zdeněk	ODS	ODS	ODS	8 794	X	26.05	X
2	Prokeš Miroslav RNDr.	KSČM	KSČM	KSČM	3 565	X	10.56	X
3	Navarová Světlana Ing.	ČSSD	ČSSD	ČSSD	3 149	X	9.32	X
4	Mazáč Rudolf	PB	PB	BEZPP	656	X	1.94	X
5	Zieleniec Josef	4KOALIC E	US-DEU	BEZPP	17 591	X	52.11	X

Zdroj: www.volby.cz

Volební kandidáti pro doplňovací volby v roce 2004 konané dne 8. – 9.10.2004:

Doc. Ing. Tomáš Ježek (Liberální reformní strana), ekonom

Prof. PhD. Erazim Kohák (ČSSD), vysokoškolský pedagog

Vladimír Němec (Strana zdravého rozumu), živnostník

František Příhoda (ODS), drobný podnikatel

Karel Skoupil (KSČM), úředník

Petr Švec (Národní sjednocení), úředník

Jan Vávra (Evropští demokraté), novinář

Výsledky:

Kolo	Okrsky			Voliči v sezn.	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzd. obálky	Platné hlasy	% plat. hlasů
	Počet	Zprac.	V %						
1	103	103	100.00	88 755	17 753	20.00	17 738	17 616	99.31
2	103	103	100.00	88 786	13 507	15.21	13 491	13 436	99.59

Zdroj: www.volby.cz

Číslo	Kandidát	Volební strana	Navrh. Strana	Polit. přísl.	Počty hlasů		% hlasů	
	Příjmení, jméno, tituly				1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
1	Vávra Jan	Unie-P4	SD-SN	BEZPP	2 176	X	12.35	X
2	Švec Petr	NSJ	NSJ	NSJ	97	X	0.55	X
3	Skoupil Karel	KSČM	KSČM	KSČM	2 023	X	11.48	X
4	Němec Vladimír	SZR	SZR	SZR	251	X	1.42	X
5	Příhoda František	ODS	ODS	ODS	6 663	8 078	37.82	60.12
6	Kohák Erazim Prof. PhD.	ČSSD	ČSSD	ČSSD	3 547	5 358	20.13	39.87
7	Ježek Tomáš Doc. ing.	"LiRA"	"LiRA"	BEZPP	2859	X	16.22	X

Zdroj: www.volby.cz

7.3.2. Senátní volby ve volebním obvodu č. 20 – rok 2006

7.3.2.1. Volební kandidáti a jejich volební kampaň

Volební kandidáti pro řádné volby v roce 2006 konané dne 20. – 21.10.2006:

Richard Hindls (ČSSD)

Václav Krása (Unie Prahy 4 - KDU-ČSL, US-DEU a SNK-ED)

Karel Skoupil (KSČM)

Petr Štěpánek (Strana zelených)

Tomáš Töpfer (ODS)

Prof. Ing. Richard Hindls, CSc. – 56 let, rektor Vysoké školy ekonomické v Praze, bez politické příslušnosti, volební strana – ČSSD, navrhuje strana – ČSSD.

Volební program:

- důsledná veřejná kontrola vynakládání veřejných peněz,
- důstojné stáří a bezstarostné mládí,
- kvalitní školství a vysoká vzdělanost,
- bezpečnost v ulicích, ochrana majetku,
- prosazovat zahájení výstavby trasy metra D a jižní části pražského silničního okruhu pro zklidnění individuální dopravy v Praze 4,
- podpora budování protihlukových bariér u obytné zástavby (zejména Jižní spojka, Spořilov),
- podpora volnočasových aktivit (např. budování míst zábavy v lesoparcích, rozvoj cyklostezek, zejména v krčském údolí, na nábřeží Vltavy, v lokalitách Novodvorská, Hodkovičky, Braník apod.).

Volební kampaň:

Kandidát jako důvod svého rozhodnutí kandidovat považuje svůj důvěrný vztah k Praze 4 a přesvědčení, že do Senátu by měli přicházet především lidé, kteří stojí nad

politickými stranami, mají hlubokou odbornost a zkušenosti a chtějí pracovat na otázkách, jimž opravdu rozumí.

Jeho volební kampaň byla postavena především na jeho odbornosti, nadstranickosti a na jeho vztahu k oblasti, ve které kandidoval (narodil se tady a vystudoval).

Vzhledem k tomu, že byl kandidátem ČSSD (což pro něj znamenalo jak výhodu tak nevýhodu), technicky mu v jeho volební kampani pomáhal volební tým z této strany. Kandidát ve volební kampani použil standardní formy propagace – billboardy, plakáty, tištěné materiály k distribuci, direct-marketing do poštovních schránek, reklamu v prostředcích městské hromadné dopravy, vlastní webové stránky.

Václav Krása – 56 let, předseda Národní rady zdravotně postižených ČR, bývalý poslanec Parlamentu ČR, bez politické příslušnosti, volební strana – Unie pro Prahu 4, navrhuje strana – KDU-ČSL.

Volební program:

- chce být ombudsmanem pro lidi v senátorském obvodu. Každý týden pozve jednoho občana na návštěvu Senátu. Seznámí jej s činností Senátu, svojí prací a při obědě vyslechne názory svého hosta, a pokud bude potřebovat pomoc v nějaké záležitosti, rád mu pomůže,
- považuje za nezbytné vytvářet vhodné prostředí pro maminky s malými dětmi. Bude usilovně podporovat vznik mateřských center, která umožňují společná setkání maminek s dětmi, předávání zkušeností, kontakt mezi dětmi a jsou alternativou bývalých jeslí či školek,
- celý svůj profesní život se zabývá sociální politikou a zdravotnictvím. Bude v kontaktu se zařízeními sociálních služeb všech typů a dalšími subjekty, které se snaží zlepšit život seniorům a lidem s nějakým zdravotním problémem (například Sue Ryder),
- chce intenzivně spolupracovat s občanskými iniciativami, které usilují o citlivou úpravu "Pankrácké pláně" a odmítají přeměnu tohoto území na tzv. "malý Manhattan",
- v rámci svých kontaktů a znalostí chce spolupracovat s Městskou částí Prahy 4 na získávání prostředků z domácích případně z evropských fondů. Jde o fondy, které jsou určeny na úpravu bezbariérového prostředí v kulturních institucích, školských zařízeních, dopravní infrastruktuře a podobně,
- oblast sociální politiky a zdravotnictví budou také v popředí jeho zájmu při spolupráci se samosprávou a dalšími institucemi v senátním obvodu Prahy 4,
- chce spolupracovat s Fakultní Thomayerovou nemocnicí,
- bude podporovat co nejlepší podmínky pro podnikání bez zbytečných státních regulací,
  - jedno odvodní místo pro sociální a zdravotní pojištění,
  - snižování daní,
  - drobným živnostníkům umožnit, aby nemuseli být povinně sociálně pojištěni,
- považuje za nezbytné zachovat současné znění naší ústavy a volebního zákona, které nejsou namířeny proti pluralitě politických stran a hnutí,

- bude iniciovat zákony, které povedou k posílení občanských sdružení a nestátních organizací ve vzdělávání, sociální a zdravotní oblasti,
- bude prosazovat úpravu tzv. silničního zákona směrem k zmírnění sankcí a zamezení pronásledování slušných řidičů tam, kde zákon je nepřiměřeně tvrdý,
- pokusí se znovu prosadit zákon o institutu, který by mapoval komunistické zločiny.

Volební kampaň:

Kandidát jako důvod svého rozhodnutí kandidovat považuje skutečnost, že má ucelenou představu o systému zdravotní a sociální péče a že disponuje praktickými zkušenostmi z Parlamentu ČR.

Kandidát ve volební kampani použil standardní formy propagace – billboardy, plakáty, tištěné materiály k distribuci, direct-marketing do poštovních schránek, reklamu v prostředcích městské hromadné dopravy, vlastní webové stránky.

Za jakousi „perličku“ volební kampaň je možné považovat slib kandidáta, že jako poděkování za záchranu života v dětství, bude na konto Thomayerovy nemocnice odvádět každý měsíc 10% z jeho čistého senátorského platu.

Dle našeho názoru měl tento kandidát volební kampaň velice dobře připravenou, jeho volební program byl propracovaný.

Karel Skoupil - 54 let, úředník, tři volební období člen Zastupitelstva městské části Praha 4, člen KSČM, volební strana – KSČM, navrhuje strana – KSČM.

Volební program:

- sociální programy podporující větší porodnost,
- zachování a zkvalitnění sítě mateřských, základních a středních škol,
- rozšíření mimoškolních aktivit pro mladé,
- legislativní kroky, umožňující větší vliv občanů na obecní samosprávu,
- spojení Policie ČR s městskou policií a posílení pravomocí tohoto nově vzniklého policejního útvaru,
- výstavba neziskových nájemních obecních bytů,
- větší vymahatelnost práva,
- projekty snižující vysoké procento nezaměstnaných lidí,
- rozšíření domů pro seniory a další zkvalitnění jejich práce.

Volební kampaň:

Kandidát ve volební kampani použil pouze plakáty a tištěný materiál k distribuci. Jako důvod svého rozhodnutí kandidovat považuje názor, že KSČM, jako třetí nejsilnější politická strana, by měla mít v Senátu větší zastoupení, než má doposud, aby mohla i v něm prosazovat svůj volební program.

Volební kampaň kandidáta KSČM byla nevýrazná, téměř nepostřehnutelná. Důvodem byl zřejmě fakt, že v novodobé senátní historii na území hlavního města Prahy nikdy kandidát za KSČM nezvítězil, ani nepostoupil do druhého kola. A v jeho případě nákladná volební kampaň by byla pouze plýtváním finančními prostředky.

KSČM se v senátních volbách opírá o své „skalní“ voliče, možnost získat na svou stranu voliče nerozhodnuté je krajně nepravděpodobná.

Mgr. Petr Štěpánek, CSc. - 41 let, přírodovědec a vysokoškolský pedagog, člen Strany zelených (SZ), volební strana – SZ, navrhuje strana – SZ.

Volební program:

- boj proti korupci,
- lepší životní prostředí.

Volební kampaň:

Volební kampaň Petra Štěpánka, který je místopředsedou Strany zelených, nebyla nikterak výrazná. Kandidát ve volební kampani použil pouze plakáty, tištěný materiál k distribuci a články v radničních novinách. Celá jeho kampaň, která byla nevýrazná, jak již bylo uvedeno výše, vyvolávala pocit, že to se svou kandidaturou do Senátu nemyslí příliš vážně, že jí nehodlá obětovat větší množství času ani financí. V případě, že by postoupil z 1. kola, by svou aktivitu zřejmě vystupňoval.

Tomáš Töpfer – 55 let, herec, režisér a ředitel Divadla Na Fidlovačce, bez politické příslušnosti, volební strana – ODS, navrhuje strana – ODS.

Volební program:

- „prosazovat pravicové názory“.

Volební kampaň:

Kandidát ve volební kampani použil standardní formy propagace, avšak v masivním měřítku – billboardy, plakáty, tištěné materiály k distribuci, direct-marketing do poštovních schránek, reklamu v prostředcích městské hromadné dopravy, volební magazín.

Za zajímavou je možné považovat skutečnost, že ačkoliv byl kandidátem za Občanskou demokratickou stranu, tak jedním z jeho podporovatelů byl bývalý prezident Václav Havel známý svými názory, které se dost často liší od stanovisek ODS.

Volební kampaň musela být dosti nákladná, na druhou stranu je třeba uvést, že kandidát ODS v podstatě neměl volební program, což je možné považovat za věc poměrně zvláštní. Kampaň byla jednoznačně zaměřena na fakt, že Tomáš Töpfer, který je známý z televizní obrazovky, kandiduje za ODS a že má její podporu.

Výsledky:

Kolo	Okrsky			Voliči v sezn.	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzd. obálky	Platné hlasy	% plat. hlasů
	Počet	Zprac.	V %						
1	120	120	100.00	100 818	42 273	41.93	41 839	40 601	97.04
2	120	120	100.00	100 651	25 650	25.48	25 611	25 546	99.75

Zdroj: www.volby.cz

Číslo	Kandidát	Volební strana	Navrh. Strana	Polit. přísl.	Počty hlasů		% hlasů	
	Příjmení, jméno, tituly				1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
1	Krása Václav	Unie-P4	KDU-ČSL	BEZPP	5 919	X	14.57	X
2	Hindls Richard Prof.Ing. CSc.	ČSSD	ČSSD	BEZPP	7 204	6 877	17.74	26.92
3	Skoupil Karel	KSČM	KSČM	KSČM	2 903	X	7.15	X
4	Töpfer Tomáš	ODS	ODS	BEZPP	20 143	18 669	49.61	73.07
5	Štěpánek Petr Mgr. CSc.	SZ	SZ	SZ	4 432	X	10.91	X

Zdroj: www.volby.cz

7.3.2.2. Zhodnocení výsledků 1. kola

Již před samotným hlasováním bylo možné díky zkušenostem z minulých voleb předpokládat, že jedním z postupujících kandidátů z 1. kola bude ten, který kandiduje za ODS. Je všeobecně známo, že pozice Občanské demokratické strany je na území Hlavního města Prahy velice silná. Navíc v tomto volebním roce, na rozdíl od let předešlých, ODS navrhla kandidáta bez silné stranické vazby. Tomáš Töpfer byl spíše vnímán jako kandidát pravice, což pro něj znamenalo jednoznačnou výhodu. Otázkou proto bylo, zda-li nevyhraje již v prvním kole. Skutečnost byla taková, že mu k takovému vítězství chybělo pouhých 158 hlasů, a tudíž došlo na kolo druhé. Co se týče dalšího kandidáta, který s Tomášem Töpferem postoupí do dalšího klání, dalo se usuzovat, že půjde o jednoho z dvojice Krása – Hindls. Ve prospěch Václava Krásy hovořilo to, že se jednalo o kandidáta s pravicovými názory a že kandidoval za koalici tří politických stran - Unie Prahy 4 (tvořena KDU-ČSL, SNK-ED a US-DEU). Ve prospěch Richarda Hindlse nahrávalo to, že kandidát byl bez politické příslušnosti, podporovala jej ČSSD (která jakožto nejsilnější strana v levé části politického spektra má stabilní podporu) a že jako rektor Vysoké školy ekonomické v Praze působil silným dojmem odbornosti. U zbylých dvou kandidátů, Karla Skoupila z KSČM a Petra Štěpánka ze SZ, by bylo velkým překvapením, pokud by byli úspěšní. U prvního jmenovaného z toho důvodu, že je členem KSČM, která v senátních volbách od roku 1996 na území Hl. m. Prahy nikdy nedosáhla takových výsledků, aby jejich kandidát postoupil alespoň do 2. kola, ani se nejednalo o „výraznou“ osobnost. V případě Petra Štěpánka ze SZ došlo k naplnění předvolebních očekávání v tom, že obdržel přibližně stejné procento hlasů, jako samotná Strana zelených v komunálních volbách.

Volební účast v tomto kole byla výrazně vyšší, než tomu bylo ve volbách předešlých. Tato vyšší účast byla způsobena stejným termínem konání voleb komunálních a voleb do Zastupitelstva hl. m. Prahy.

7.3.2.3. Zhodnocení výsledků 2. kola

Před druhým kolem voleb se dalo očekávat, že zvítězí kandidát ODS. Skutečnost nebyla jiná. Volební kampaň obou kandidátů v týdnu po oznámení výsledků z prvního kola se zaměřovala především na to, aby jejich voliči přišli volit také v kole druhém. Počet odevzdaných hlasů oběma kandidátům byl velmi podobný jako v kole prvním. Vzhledem k tomu, že volební účast v 2. kole byla nižší o 16%, je možné usuzovat, že v druhém kole volili pouze ti, kteří tyto dva kandidáty volili také v kole prvním, popř. pokud bychom uvažovali, že nižší účast byla rovnoměrně rozdělena mezi všechny voliče jednotlivých kandidátů z prvního kola, že voliči neúspěšných kandidátů, kteří byli volit i v kole druhém, svou podporu rovnoměrně rozložili mezi oba kandidáty. Nedošlo tudíž k jakési otevřené či skryté neformální koalici.

7.3.3. Srovnání výsledků senátních a komunálních voleb v roce 2006

Ve volbách do zastupitelstva MČ Praha 4 zvítězila se ziskem téměř 53 % hlasů Občanská demokratická strana. Na druhém místě skončila se ziskem 16,5 % hlasů Česká strana sociálně demokratická. Třetí v pořadí skončila Strana zelených, získala 13,6 % hlasů. Dva mandáty v zastupitelstvu získala s 8,1 % hlasů Unie Prahy 4. V zastupitelstvu zasedají také zastupitelé za Komunistickou stranu Čech a Moravy, která získala těsně pod 8 % hlasů.

Je zřejmé, že mezi výsledky komunálních a senátních voleb v tomto obvodu není významný rozdíl (s výjimkou kandidáta Unie Prahy 4 Václava Krásky – ten zřejmě získal na svou stranu voliče, kteří volili v komunálních volbách jinou stranu, než za kterou on sám kandidoval).

7.3.4. Srovnání výsledků senátních voleb a voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006

Ve volbách do Poslanecké sněmovny obdržela nejvíce hlasů Občanská demokratická strana, a to bezmála 49 %. Na druhém místě skončila se ziskem 23,6 % hlasů Česká strana sociálně demokratická. Třetí v pořadí skončila Strana zelených, získala 9 %. Necelých 9 % hlasů kumulovaně dosáhla KDU-ČSL, SNK-ED a US-DEU, které kandidovaly samostatně. Komunistická strana Čech a Moravy získala 7,5 % hlasů.

Opět můžeme pozorovat, že výsledky jsou podobné jako tomu bylo o několik měsíců později v senátních a komunálních volbách (s výjimkou poklesu u ČSSD, který byl pravděpodobně způsoben povolebním vystupováním představitelů ČSSD). Je velice pravděpodobné, že se rozhodování voličů příliš nezměnilo s ohledem na politickou situaci po volbách do Poslanecké sněmovny, kdy se obtížně hledala podoba vlády, která by v Poslanecké sněmovně získala důvěru.

8. Zhodnocení postavení Senátu v ústavním systému ČR

Český Senát je státním orgánem bezprostředním a druhotným, čímž se míní zřízení a vymezení jeho statusu již Ústavou.⁴¹

K otázce vzájemného vztahu obou komor Parlamentu České republiky (ostatně jako o vztahu k dalším ústavním orgánům) se Ústava vyjadřuje poněkud stroze. Ve většině otázek se nepustila při regulaci příliš daleko a podrobnější úpravu vzájemných vztahů mezi Senátem a Poslaneckou sněmovnou ponechala zvláštnímu zákonu. Sama Ústava pozici Senátu vůči Poslanecké sněmovně poněkud oslabuje. V následujícím textu se pokusíme vymezit ty nejvýznamnější problémy, které způsobují to, že Senát stojí ve stínu Poslanecké sněmovny.

Při hodnocení pozice současného Senátu je nezbytné pozastavit se nad pravomocemi, které byly Ústavou Senátu svěřeny. Fakticky jedinou významnou pravomocí, která byla Senátu udělena, je pravomoc zákonodárná.

Již v případě zákonodárné iniciativy však Senát poněkud „pokulhává“ za Poslaneckou sněmovnou. Ústava přiznává právo zákonodárné iniciativy poslanci nebo jejich skupině, ale nikoliv jednotlivým senátorům, ale pouze Senátu jako celku, čímž je Senát poněkud znevýhodněn oproti Poslanecké sněmovně. Sami senátoři na tuto situaci poukazují a žádají, aby bylo právo zákonodárné iniciativy svěřeno i jednotlivým senátorům nebo jejich skupinám.

Dalším problémem „podkopávajícím“ autoritu Senátu je proces schvalování jednacího řádu, kterým se činnost Senátu řídí. Jednací řád Senátu je totiž schvalován Senátem i Poslaneckou sněmovnou. Poslanecká sněmovna tak má možnost spolurozhodovat o činnosti Senátu. Senát však tuto pravomoc vůči Poslanecké sněmovně nemá, neboť jednací řád Poslanecké sněmovny schvaluje pouze ona sama.

V Poslanecké sněmovně zákonodárný proces začíná a fakticky může i končit. Ústava totiž Poslanecké sněmovně přiznává „právo posledního slova“ v zákonodárném procesu. První komora Parlamentu tak v podstatě dostala možnost ukončit trvající neshodu tím, že rozhodne definitivně. Ústava staví na tom, že Senát podává Poslanecké sněmovně pouze stanovisko k návrhu zákona; negativní nebo odlišné stanovisko má jisté procesně-právní důsledky, ale zůstává pro Poslaneckou sněmovnu pouhým stanoviskem.⁴² Poslanci rozhodují definitivně, po minimální rozpravě. Raději přijmou již jednou schválenou podobu textu, než by zvážili, jestli není senátní varianta vhodnější. Případy, kdy je k přijetí zákona Ústavou vyžadován souhlas obou komor Parlamentu patří k menšinovým (jedná se o takové záležitosti jako např. vyhlášení válečného stavu, vysílání našich ozbrojených sil do zahraničí, účast České republiky v obranných systémech mezinárodních organizací, atd.).

Některé záležitosti, typicky vyslovení důvěry vládě či rozpočtové otázky, stojí mimo pravomoc Senátu úplně. V podstatě, až na výjimky uvedené výše, neexistuje vazba mezi vládou a Senátem.

---

⁴¹ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 543

⁴² Schrom, V.: Senát českého Parlamentu – jedna z obětí institucionální nerovnováhy, in: Kysela, J.: Senát ČR – proč a jaký?, Praha, 1999, str. 54

Možnost Senátu vydávat zákonná opatření je omezena pouze na případ, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna (nejsou vůbec řešeny případy, kdy je činnost Poslanecké sněmovny ochromena z důvodu jiných výjimečných okolností), což je opět záležitost poněkud ojedinělá.

Oproti prvorepublikové úpravě byl zvolen rozdílný volební systém pro ustavení obou komor Parlamentu. Poslanecká sněmovna je díky systému poměrného zastoupení, který byl pro její ustavení zvolen, koncipována jako sněmovna stranická.

Většinový volební systém, který byl zvolen pro volby do Senátu, má zajišťovat větší odlišení obou komor Parlamentu (má zajistit to, co se nepovedlo za První republiky). Tento volební systém přivádí do vysoké politiky především významné osobnosti společenského života z jednotlivých regionů. Otázkou je, zda jde o přínos pro činnost Senátu? Na jedné straně můžeme konstatovat, že účast regionálních politiků může do vrcholné politiky přinést nový, nezkreslený pohled na věc. Na straně druhé je nutno zdůraznit, že řadě těchto komunálních politiků chybí zkušenosti pro náročnou pozici člena Senátu (typicky zahraniční politika či reforma právního řádu jsou blízké pouze pro část ze senátorů).

Většinový systém přiznává voliči větší možnost ovlivnit to, kdo v Senátu skutečně zasedne (na rozdíl od Poslanecké sněmovny). Při hlasování do Poslanecké sněmovny má volič možnost přidělit pouze dva preferenční hlasy pro kandidáty nominované za politickou stranu, kterou má v úmyslu volit. Při senátních volbách však volič vybírá konkrétní osobnost, nikoli pouze politickou stranu.

Vazby mezi senátorem a politickou stranou, která jej do této vrcholné státní instituce vyslala, by neměla být tak pevná jako v případě vazeb poslanců. Tato senátorská nezávislost je však značně diskutabilní. Větší klid, rozvážnost a menší politizace senátních debat a hlasování vyplývá nikoli z vyšší nezávislosti senátorů dané jejich většinovou volbou, ale především ze skutečnosti, že Senát nemá institucionální vazbu na vládu.⁴³

V Senátu se v podstatě nesetkáváme s jinými politickými silami než v Poslanecké sněmovně. Při pohledu na volební výsledky v jednotlivých volbách a jejich konfrontaci s předchozími výsledky sněmovními se nelze ubránit dojmu o jakémsi korektivním efektu.⁴⁴ Politická strana či blok stran úspěšných v Poslanecké sněmovně, oslabí v Senátu. Jako by se stabilizační funkce Senátu promítala i do volebních výsledků.

Při hodnocení postavení instituce zvané Senát se nelze nezmínit o tom, jaký postoj k Senátu zaujímá společnost. Již od samého počátku byly volby do Senátu provázeny enormně nízkou volební účastí. V prvních volbách konaných v listopadu 1996 byla účast pohybující se kolem 30% velkým překvapením, v dalších již běžnou praxí. Vysvětlení nezájmu voličů o senátní volby bylo několik. První z nich vycházelo z toho, že voliči jsou s politickou situací v zemi spokojeni a nemají potřebu na ní něco měnit (což ale není příklad naší země, neboť průzkumy veřejného mínění nevykazují spokojenost občanů s politickou situací v zemi). Další zdůvodnění nízké voličské účasti, vychází z toho, že možnost voliče svým hlasem něco ovlivnit je velmi malá. Další názor

---

⁴³ Schrom, V.: Senát českého Parlamentu – jedna z obětí institucionální nerovnováhy, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999, str. 47

⁴⁴ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 535

zdůrazňuje, že volební účast je obecně nižší do orgánů, o jejichž účelnosti voliči pochybují.

Nejpravděpodobnější je poslední uvedený názor na nízkou volební účast. Senát nezískal důvěru veřejnosti. Není divu. Od účinnosti Ústavy České republiky do jeho skutečného ustavení uplynulo několik let. Dočasná instituce v podobě Prozatímního Senátu nebyla zřízena vůbec. Naše země tudíž několik let dokázala fungovat i bez Senátu. Není tedy divu, že občané dospěli k závěru, že pokud Česká republika dokázala čtyři roky existovat bez druhé komory Parlamentu, dokáže se bez ní obejít i nadále.

Současný Senát, stejně jako Senát prvorepublikový byl do Ústavy začleněn dílem kompromisů. I přes očekávání se ukázalo, že i v Senátu hrají důležitou úlohu politické strany (samozřejmě, že ne tak významnou jako v Poslanecké sněmovně, ale i zde je jejich vliv na činnost Senátu patrný). Nejednou také zaznělo varování před ztrátou významu Senátu, nebude-li mnohem aktivněji než dosud prosazovat svůj názor tváří v tvář Poslanecké sněmovně, nebo se nezmění do podoby obhájce regionálních zájmů, nebo nebude posíleno jeho ústavní postavení.⁴⁵ Dosud však nebyly zpracovány žádné významnější předlohy reforem. Případná změna klíče, podle něž bude Senát nově sestavován, je proto nepravděpodobné.

Toto hodnocení je možné ukončit následující shrnutím. Senátu byly Ústavou svěřeny nevýrazné pravomoci. Nejenže byl ustaven pozdě, ale ani mezi politickými špičkami nepanovala jednoznačná shoda o jeho potřebnosti, což se ukázalo v řadě návrhů na jeho zrušení. Senát vzbudil mezi veřejností mnohá očekávání, která se mu nepodařilo naplnit. Dosud neukázal schopnost být institucí, která bude stabilizátorem politických poměrů. Faktem je, že zatím měl poněkud málo času na to, aby si na jeho specifické postavení veřejnost zvykla, osvojila si příslušné volební mechanismy a začala tuto instituci vnímat jako potřebnou.

8.1. Možnosti řešení neuspokojivé pozice Senátu

K otázce posílení pozice Senátu jako ústavní instituce toho bylo řečeno již mnoho. Nepovažujeme za nezbytné vyjadřovat se podrobněji ke všem možnostem, jejichž realizace by mohla posílit postavení Senátu a navodit příznivější postoj veřejnosti k němu. Vymezíme pouze nejdůležitější změny umožňující posílení postavení Senátu, které jsou odborníky navrhovány a které je možné považovat za přínosné.

Zlepšení pozice Senátu by bezesporu napomohly následující změny.

Na prvním místě by bylo nanejvýš vhodné, aby byl rozšířen okruh zákonů, u nichž je nezbytný souhlas obou komor Parlamentu. Dalším velmi potřebným krokem by bylo ztížení možnosti přehlasování nesouhlasného stanoviska Senátu v Poslanecké sněmovně a udělení práva Poslanecké sněmovně hlasovat o jednotlivých pozměňovacích návrzích, které jí byly Senátem předloženy. Další možností by bylo rozšíření případů, kdy je Senát oprávněn přijímat zákonná opatření a rovněž rozšíření subjektů, kteří jsou oprávněni toto opatření navrhnout.

Pro zlepšení postavení Senátu by byla též zapotřebí změna procesu přijímání jednacích řádů obou komor Parlamentu. A to v tom směru, že jednací řády obou komor

---

⁴⁵ Kysela, J.: Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004, str. 570

budou schvalovány Parlamentem jako celkem, nebo bude každé komoře udělena možnost přijímat pouze jednací řád vlastní.

Dále by bylo zapotřebí, aby právo zákonodárné iniciativy bylo přiznáno i jednotlivým senátorům či jejich skupinám, atd.

Vedle výše uvedených dílčích změn se nabízí i celková rekonstrukce Senátu, který by nadále vystupoval jako reprezentant jednotlivých regionů.

Pro realizaci všech výše nastíněných změn by byla zapotřebí poměrně rozsáhlá změna Ústavy, což by vyžadovalo souhlas napříč politickým spektrem, ke kterému však v současnosti není potřebná vůle.

9. Závěr

Soudobý český Senát navazuje na poměrně dlouhou historickou tradici druhých komor parlamentů (na našem území) započatou již v roce 1848, tehdy ještě v rámci Rakousko – Uherska. I přes poněkud dlouhé období, v průběhu něhož se s dvoukomorovým systémem na našem území setkáváme, nelze konstatovat, že by existence druhé komory byla pokládána za samozřejmou a že by bylo její fungování přijímáno bez výhrad. Prakticky při přípravě každé ústavy se vedly vášnivé diskuse nad potřebností a vlastní podobou druhé komory.

Navzdory zástupu odpůrců byla druhá komora zřízena i Ústavní listinou z roku 1920, do jejíhož fungování byly vkládány velké naděje, které se však dílem řady okolností (vymezených v rámci výkladu o prvorepublikovém Senátu) nepodařilo naplnit. Na poměrně dlouhou dobu, od konce roku 1938 až do vzniku federativního státu, bylo u nás od bikamerální parlamentní struktury upuštěno.

Zřízení dvoukomorového Federálního shromáždění v roce 1968 mělo být vyjádřením rovnoprávnosti obou státních národů Čechů a Slováků. Dominantní vliv komunistické strany fakticky ochromil i fungování Federálního shromáždění, které nemohlo naplňovat své, zákonem o federaci, předpokládané funkce. Nakonec zůstalo poplatné pouze původní myšlence svého vzniku, a to rovnosti obou státních národů.

I přes nepřilíš povzbudivou zkušenost s fungováním prvorepublikového Senátu a Sněmovnou národů Federálního shromáždění, bylo (opět po vleklých diskusích) při přípravě nové ústavy pro samostatnou Českou republiku ke zřízení druhé komory sáhnuto.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusil ukázat ty nejvýznamnější problémy, které zapříčinily to, že Senát v naší zemi stál, a i nadále stojí, na „politickém okraji“.

Jedním z cílů bakalářské práce mělo být potvrzení hypotézy, zda osobnost vítězného kandidáta měla významný vliv na výsledek voleb. Je velice pravděpodobné, že v případě senátních voleb v roce 2006, v konkrétním volebním obvodu č. 20 tuto hypotézu nelze potvrdit. V rámci srovnání výsledků voleb senátních, komunálních a voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006 byly tyto přibližně stejné. Z výše uvedeného vyplývá, že osobnost Tomáše Töpfera s velkou pravděpodobností neměla významný vliv, ať negativní či pozitivní, na výsledky v senátních volbách.

10. Seznam použité literatury

- Baxa, B.:** Parlament a parlamentarism, Brno, 1924
- Broklová, E.:** První československá ústava, Praha, 1992,
- Dušek, B.:** Státy s dvoukomorovým parlamentním systémem, in: Senát, 4/1998
- Dvořáková, V., Kunc, J.:** Senát? Ano!, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999
- Fiala, P., Strmiska, M.:** Funkce druhých komor v moderních demokratických systémech, in: Šimíček, V. (uspoř.): Aktuální problémy parlamentarismu, Brno, 1996
- Filip, J.:** Ústavní právo České republiky, Brno, 1997
- Filip, J.:** Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva, Brno, 2001
- Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J.:** Základy státovědy, 3. vydání, Brno, 2004
- Jičínský, Z.:** Československý parlament v polistopadovém vývoji, Praha, 1993
- Jičínský, Z.:** Dvoukomorový parlament ČR, Parlamentní zpravodaj, 4-5/1996-97
- Kolář, P., Pecháček, Š., Syllová, J.:** Parlament České republiky 1993 – 2001, Praha, 2002
- Kysela, J.:** Senát v České republice – proč a jaký?, Sborník příspěvků, Praha, 1999
- Kysela, J.:** Způsob projednání zákonů podle čl. 40 Ústavy, Parlamentní zpravodaj, 6/1999
- Kysela, J.:** Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu, Praha, 2000
- Kysela, J.:** Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů, Praha, 2004
- Olson, D., M., Reschová, J., Syllová, J.:** První volební období demokratického parlamentu ČSFR: Federální shromáždění 1990 – 1992 (komparační pohled), in: Právník č. 2/1993
- Pavlíček, V.:** Kompetence Senátu a funkčnost ústavního systému, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999
- Pavlíček, V. a kol.:** Ústava a ústavní řád České republiky, I. díl, Ústavní systém, 2. vydání, Praha, 1998
- Pavlíček, V. a kol.:** Ústavní právo a státověda. I. díl Obecná státověda, Praha, 1998
- Peška, P.:** Bilance a mýtus ústavy z roku 1920 v konstitučním myšlení, in: Státnost česká a československá tradice kontinuita, AUC Iuridica č. 1 – 2/1999
- Peška, P.:** Československá ústava z roku 1920, in: Pavlíček, V. a kol.: Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky. Část 1, Praha, 2001
- Peška, Z.:** O dvoukomorové soustavě, Praha, 1926
- Pehr, M.:** Senát a třetí republika – čili k úvahám o jeho možné poválečné podobě, in: Příloha časopisu Senát č. 4/2002
- Pithart, P.:** Senát jako stabilizující prvek politického systému, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999
- Reschová, J.:** Druhé komory v evropských parlamentech, in: Politologická revue 1/1997
- Reschová, J.:** Jak dotvořit Senát?, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999
- Schrom, V.:** Senát českého Parlamentu – jedna z obětí institucionální nerovnováhy, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999

Schrom, V.: O funkčnosti Senátu v roli zákonodárce. Francouzský a český příklad prostředků k činnosti druhé komory, in: Časopis pro právní vědu a praxi č. 4/1999

Souček, J.: Senát ve vývoji českého a československého parlamentarismu. Diplomová práce, PrF UK, 1997

Sylová, J.: Senát jako strážce stability ústavy, in: Kysela, J.: Senát v ČR – proč a jaký?, Praha, 1999

Volební programy kandidátů

Zdobinský, S. a kol.: Československá ústava – komentář, Praha, 1988

Zimek, J.: Ústavní vývoj českého státu, Brno, 1996